

GYENIS ANDRÁS S. J.

RÉGI
MAGYAR JEZSUITA
RENDHÁZAK

SZALÉZI MŰVEK

ISTEN NAGYOBB DICSŐSÉGÉRE

SOROZAT KÖNYVEI

1.

GYENIS ANDRÁS S. J.
JEZSUITA ÜNNEPEK
58 oldal. Ára 50 fillér.

2.

GYENIS ANDRÁS S. J.
A JEZSUITA REND HAZANK-
BAN
64 oldal. Ára 60 fillér.

3.

GYENIS ANDRÁS S. J.
JÉZUS SEREGÉBEN
Mi a Jezsuita rend?
48 oldal. Ára 50 fillér.

4.

RÉGI MAGYAR JEZSUITA
RENDHÁZAK
92 oldal. Ára 90 fill.

**RÉGI MAGYAR JEZSUITA
RENDHÁZAK**

Isten nagyobb dicsőségére

4

Szalézi Művek

RÉGI MAGYAR JEZSUITA RENDHÁZAK

KÖZPONTI RENDI KORMÁNYZAT

I S M E R T E T I : .

P. GYENIS ANDRÁS S. J.

S Z A L É Z I M Ű V E K

**Nr. 621|1941. Imprimi potest Budapestini, die 21-a Junii 1941.
Eugenius Somogyi S. S. Praep. Prov.
Nihil obstat. Carolus Szitkey S. S. censor dioecesanus. Imprimatur. Nr. 4415|1941. Vacii die 19-a Augusti 1941.
Dr. Michael Vaszary Provicarius Generalis.**

ELŐSZÓ

A jelen füzet anyaga két részből tevődik össze. Az első részben közöljük azoknak a jelentősebb rendházaknak, kollégiumoknak, telepeknek és birtokoknak a nevét, melyeket a Jézustársaság a magyar Szent Korona országainak területén hosszabb-rövidebb ideig fenntartott. Teljesség kedvéért csatoljuk a mostani magyarországi jezsuita rendházak jegyzékét is, zárójelben közölve alapításuk évét. A Bevezetésben azonfelül megemlítjük az ausztriai rendházakat is, mert gyakran előfordult, hogy magyar rendtagok ezekben is megfordultak vagy működtek.

A második rész közli azoknak a nevét, akik joghatóságuknál fogva befolytak a magyar házak igazgatásába; ilyen volt az általános rendfőnök, a melléje beosztott assistens, ügyvivő, titkár s azonkívül a tartományfőnök, aki Bécsben lakott. Csatoljuk az egyetemes rendgyűlések és ügyvivői gyűlések idejét is, mert sokszor történik rájuk hivatkozás a rendtörténet folyamán. A történetíró és kutató itt együtt találja ezeket az adatokat. Hisszük, hogy sok uánjárástól kíméljük meg mindkettőt.

A közölt áttekintés csak vázlatos lehet, mert célja nem volt és nem is lehetett rendszeres történetírás; ezt másutt nyújtjuk. Segítőkezelt kíván szolgáltatni a hivatásos történészeknek és az érdeklődőknek. A vázlatosan felsorakoztatott adatok nyomán könnyen tájékozódik a kutató s azonnal megérti a forrásokban található odavetett adatok és nevek értelmét.

Az első rész szedésében kétféle betűt alkalmaztunk. A dült betűvel szedett szöveg azokra a rendházakra vagy telepekre utal, melyek 1773-ban, a Társaság erőszakos eltörlésekor fennállottak és működtek. Az álló betűs szöveg azokra a házakra mutat, melyek átmeneti jellegük vagy egyéb ok miatt időközben megszűntek.

Budapest, 1941 június 13.

P. GYENIS ANDRÁS S. J.

Bevezetés.

A Jézustársaság 1540-ben alakult meg, hivatalosan is megnyerve a legfőbb egyházi jóváhagyást. Maga a rendalapító kezdte meg a szervezés munkáját: házakat alapított, iskolákat nyitott és missziókat vett át gondozásba. A megszervezett házakat vidékenként vagy országonként egységbe fogta össze, hogy megkönnyítse kormányzásukat, így alakultak meg a provinciák vagy rendtartományok. A római házakat maga a rendfőnök kormányozta, 1551-ben megalakult a Provincia Etruriae vagy Tusciae: ezek azután később Provincia Romana név alatt közös tartományfőnök kormányzása alá kerültek.

A Provincia Germaniae Superioris 1563-ben két részre oszlik és belőle megalakul a Provincia Austriae vagy Austriaca. Az 1561-ben megnyitott nagyszombati kollégium ennek a rendtartománynak a keretébe tartozott. A következő évben a lengyel és litván rendtartomány válik ki az ausztriaiból, jóval később, 1623-ban a csehországi rendházakat fogták egybe Provincia Bohemiae néven. Az ausztriai rendtartomány 1773-ig újabb felosztáson már nem esett keresztül.

A magyarországi rendházak mindvégig az ausztriai provincia keretébe tartoztak, melynek tartományfőnöke Bécsben lakott. Időnként voltak és gyakran megújultak a törekvések, hogy a magyar házakat önálló magyar rendtartományban egyesítsék, de a bécsi udvar ellenállása és más okok miatt nem került erre sor. Úgy oldották meg a kérdést, hogy nemcsak német, hanem magyar és szláv származású tartományfőnököket is kineveztek az ausztriai rendtartomány házáinak kormányzására. Az óriási rendtartomány Passautól és a salzburgi érsekség határától kelet és dél felé terjedt, magában foglalta a Dunától délfelé fekvő osztrák tartományokat, hazánkat Erdéllyel és Horvátországgal együtt, sőt a Balkán északi részére is kiterjedt a kiküldött rendtagok apostoli gondoskodása.

Természetes, hogy az óriási kiterjedésű rendtartományt nem látogathatták meg minden évben a tartományfőnökök, különösen nem később, mikor már évről évre gyarapodott a rendtagok és házak száma, azért a gyakorlatban úgy oldották meg a szokásos felülvizsgáló látogatást, hogy egyes nagyobb házak rektorai alá utalták a messzeeső kisebb településeket. Így tartoztak a győri rektor közvetlen felügyelete alá a hódoltsági időben a törökterületi missziók, az erdélyi házakat a kolozsvári rektor látogatta végig. Vagy az is megtörtént, hogy maga a tarto-

mányfőnök indult el a hosszú útra, vagy más valakit bízott meg maga mellől küldve a felülvizsgálattal.

A visszatelepítés (1853) után az osztrák rendtartomány 1871-ben felvette az „osztrák-magyar” nevet, 1909-ben azután megalakult a magyar provincia.

Kollégiumok és egyéb rendházak. Az ausztriai rendtartomány keretébe tartozó magyarországi házakat külön soroljuk fel, itt csak azokat a városokat nevezzük meg, ahol nem-magyar földön kollégiumok és más rendházak működtek, melyek a bécsi jezsuita tartományfőnök joghatósága alatt állottak. Azért is szükséges ez a felsorolás, mert a magyar rendtagok sokszor tanultak vagy működtek osztrákrészi házakban vagy viszont is. Kollégium iskolával volt: Bécsben négy, egy-egy Bécsújhelyen, Grácban, Görzben, Judenburgban, Klagenfurtban, Kremsben, Laibachban, Leobenben, Linzben, Passauban, Steyrben és Triestben. Rezidenciák vagy székházak működtek: Bécsújhelyen, Marburgban, Millestadtban, Schurzban és Traunkirchenben. A magyar és társországi házak tagjait is ideszámítva, az ausztriai rendtartomány taglétszáma következőképpen alakult:

1588-ban	262	rendtag,
1650-ben	800	„
1655-ben	1000	„
1716-ban	1300	„

1751-ben	1815	rendtag
1755-ben	1859	„
1760-ban	1872	„
1767-ben	1906	„
1770-ben	1864	„

A legnagyobb létszámot a rendtartomány 1767-ben érte el, ekkor a házak és rendtagok többsége magyar földön működött, azaz 50 kisebb-nagyobb rendi településen 1038 jezsuita, e házak közül 42-nek iskolája is volt. A páterek hat ezrednél még mint tábori lelkészek is szolgáltak és az állandó belmissziósok hét csoportban járták az országot.

Jezsuita házak és települések. 1. A vándor-misszióállomások (missio vaga) különösen az első időben azok a rendi telepek voltak, melyek nem állandó jelleggel nyíltak, hanem körzeti lelkipásztorkodás, egy-egy vidéken tartott missziók és apostoli körutak középpontjai gyanánt szolgáltak. A munka befejeztével a ház vagy telep megszűnt. Ha a hely közben alkalmasnak kínálkozott állandó letelepedésre, akkor ez is megtörtént. 2. Ez volt az állandó misszióállomások (missio stabilis) alapításának egyik módja. Másik módja volt nagylelkű jótevők alapítványának hozzájárulása. Ezek a rendházak véglegesek voltak ugyan, a tagok állandó tartózkodással vették gondjukba, de a rendi jog szempontjából nem tekintették teljesen megalapozottaknak, mert hiányzott vagy a

megkívánt alapítvány vagy más kellék, s így felmerülő szükség esetén az ilyen házak megszűnése vagy feloszlata egyszerűbb alakításig közt ment végbe. 3. Rendi szempontból szilárdabb volt a helyzete a székházaknak (residentia), melyek lehetek iskolával vagy anélkül ellátott lelkipásztori működésterek. 4. A társházak (collegium) jogi helyzete teljesen rendezve volt, mindegyik el volt látva kellő alapítvánnyal. A kollégiumok lehetek kisebbek vagy nagyobbak, az alapítványok nagysága és rendtagok létszáma szerint. A kollégiumok keretében működtek főiskolák (universitas, academia, seminarium), vagy középiskolák (schola media vagy humanitatis).

Jezsuita iskolák. A jezsuita rend az alapító elgondolása szerint nem szedett tandíjat, vagyis az oktatás ingyenes volt. Ezért kellett az iskola megnyitása előtt megfelelő nagyságú alapítványról gondoskodni, hogy a tanítást és nevelést semmi se zavarja meg. Abban az időben nem volt tankötelezettség. Az igazgató tisztét (praefectus scholae) rendszeren a házfőnök viselte. A jezsuita oktatás három fokozaton történt. 1. *Gymnasium*: tartott 5—7 évig és állott a három nyelvtani osztályból, a humanitasból és rhetorikai osztályból. A hat osztály így tagozódott: parva, principia, grammatica, syntaxis, poetica és rhetorica. 2. *Lyceum*. A bölcsélet vagy philosophia 2—3 évet kívánt. Tárnya: logica,

physica, mennyiségtan és rokontárgyak, metaphysica, ethica. 3. *Theologia* vagy hittudomány négy, néha öt évre terjedt. Tanulták Szent Tamás Summáját, mely a dogmatika anyagát nyújtotta, segéd tárgyul szerepelt az egyházjog, szentírástudomány, egyháztörténet, keleti nyelvek, vagy más tudományág.

Főiskolákat csak nagyobb helyeken nyitottak. Középiszkolákat kisebb városokban vagy községekben is fenntartottak. Az iskolák kiépítettsége függött a lakosság számától és a diákokétól is. Magyarország népessége a *pragmatica sanctio* korában az 1715-20 évi összeírás alapján így alakult: Bazin 3240, Buda 12,138, Esztergom 2.388, Eperjes 2.028, Felsőbánya 1.800, Besztercebánya 2 646, Győr kb. 7.290, Gyulafehérvár kb. 3.474, Kassa kb. 4000, Kolozsvár 10.452, Komárom 8.280, Kőszeg kb. 3.150, Lőcse 3.156, Nagybánya kb. 2.418, Nagyszombat kb. 2.850, Pécs kb. 2 304, Pozsony kb. 10.000, Sopron kb. 5.472, Szabolca 3.960, Szatmár 2.532, Székesfehérvár 3.126, Trencsén kb. 1.656 lélekszámmal.¹ Nem minden helyen volt hat osztály, hat tanárral, hat teremmel, hanem voltak 5, 4, 3, 2, 1 osztályos iskolák is. Gyakran osztatlan volt az osztály. Aki tovább akart tanulni, az ilyen kis helyről átment a legközelebbi nagyobb iskolába s

¹Lásd M. Statisztikai Közlemények. Új folyam. XII. kötet. Budapest, 1896.

nyugodtan folytathatta tanulmányait, mert minden jezsuita iskolában ugyanaz volt a tanmenet és módszer, melyet a Ratio Studiorum írt elő.

Tanárképzés. A jezsuita rend kezdettől fogva gondolt a leendő tanárok külön képzésére, azért mihelyt lehetett, felállított ilyen intézetet vagy szervezett ilyen tanfolyamot. Hazánkban a XVIII. században Győrött, Szakolcán és Nagyszombatban működött ilyen tanárképző, melynek tagjait vagy hallgatóit repetentes néven említik a névtárak. A tanfolyam egy vagy két évig tartott, két tagozattal működött: klasszikus nyelvek, mennyiségtan-természettan.

Elemi iskolát a jezsuita rend csak kivételesen vállalt, leginkább ott, ahol a kezelésben levő plébániával volt kapcsolatos a fenntartása, ezekben mindig világiak tanítottak, a rendtagok a hitoktatást látták el. A rendi névtárak ezeket az iskolákat schola trivialis néven említik.

Nevelés. A jezsuita nevelés alapelvei mindenütt ugyanazok voltak. A nevelő tevékenységet színezte az áthagyományozott módszer, az egyéni buzgóság és rátermettség, az oktatás és nevelés szerves összekapcsolása. A szülői otthontól távollevő diákok érdekében csakhamar szóba került konviktusok alapítása, melyekbe a hely és alapítvány bősége szerint vették fel a növendékeket, akik rendszeren fizettek az ellátásért. A helybeli vagy

szegény diákok a városban laktak. A szegény diákok beosztott szolgálattal (famulus), énekkari szerepléssel vagy jótévők nagylelkősége folytán szerezték meg a szükséges élelmet. A kollégiumok sok szegény diáknak juttattak ingyen ebédet. Lehetőség szerint a szegény diákok befogadására is létesültek konviktusok, ilyen volt a nagyszombati Bursa vagy Seminarium S. Adalberti, mely az alapítványok kamataiból segélyezte a felvett növendékeket.

Vagyoni helyzet. A rendházak vagyoni helyzete nagyon változó volt az alapítványok nagysága, a termés milyensége és a gazdálkodás módszere szerint. A házak felsorolásakor nem említünk meg minden birtokot, csak néhány jelentősebbre mutatunk rá. A birtokokat sokszor nagyon elhanyagolt állapotban vették át vagy kapták. A belső forrongások, háborúk és átvonuló seregek is sok kárt tettek, nem is számítva az időjárás viszontagságait. Tehát sokszor nagy áldozattal tudták csak megszerezni a szükségeseket. Mennyire észszerű gazdálkodás folyt e birtokokon, mutatják a célszerű gazdasági épületek és gabonatarak, melyek sokhelyütt ma is megvannak, pl. Kolozsvárott.

Munkatér. A jezsuita rend tevékeny apostolkodó rend. Önmegszentelés mellett a hangsúlyt az apostoli munkára helyezi, legyen az tanítás, nevelés vagy lelkipásztorkodás. A rendtagok ellátták az iskolákat,

templomokat, kijártak a vidékre, sőt a tengerentúli országokba is. Csile, Maranon, Paraguay, Peru, Mexikó, Előindia missziótörténetében találkozunk magyar jezsuiták nevével. A testvérek a házi munkát végezték. Sok helyen, majdnem 30 helységben, plébániát is vezettek; több helyen idővel átadták a plébániát az egyházmegyei papságnak, másutt mindvégig megtartották. Fenntartott a rend gyógyszerterát, mely hozzáférhető volt a környéknek, így pl. Egerben, Kőszegen. Trencsénben, Budán. Három nagy nyomda működött: Nagyszombatban, Kassán és Kolozsvárott. Nagy helyet foglalt el a munkabeosztásban az egyesületi élet ápolása, jelesül a Mária-kongregáció, Krisztus Kínszenvedése-egyesület és más hasonlók vezetése. A jezsuita rendházak nemcsak a hit, művelődés, lelkiélet kisugárzó központjai voltak, hanem sok tekintetben a környék szegényeinek is menhelyül szolgáltak. Kórházak és börtönök is élvezték lelkipásztori gondozásukat, mert mindenütt, ahol ilyen intézet létezett s jezsuita rendház működött, egyik-másik páter neve mellett jelezve találjuk ezt a munkakört is. Rómában állandóan volt magyar jezsuita gyóntató, az első P. Szántó István, 1575-ben kapott meghívást az örök városba, itt élt éveken át többek között P. Cseles Márton, P. Faludi Ferenc; Loretóban is működött ilyen gyóntató, de ez inkább horvát vagy dalmát volt.

I. MAGYARORSZÁGI JEZSUITA RENDSZÁK.

1. Házak és telepek régen.

ALSÓLENDVA, legtöbbször Lindva vagy Lendva néven emlegetik, Vas m., 1608—13 között vándor-misszióállomás.

ANDOCs, Somogy m. 1645—84, valószínű, hogy később is működött néhány évig, török misszióállomás. Ez a telep is, akárcsak a többi hódoltsági misszióállomás, a győri kollégium rektorának közvetlen joghatósága alatt állott.

APATIN, szatmár m., 1657—79, vándor-misszióállomás a Károlyi-család birtokain.

BALÁZSFALVA, Erdélyben, 1749—73-ban egy felszentelt rendtag működött állandóan az egyesült görögkatolikus püspök mellett, hogy teológiai kérdésekben tanácsaival segítse.

BÁN, Trencsén m., 1685—89 között vándor-misszióállomás. A báni uradalom 1685-től kezdve zálog fejében a szakolcai kollégium kezelésébe került, de 1730-ban a váltáság lefizetése után visszaadták az Illésházy-családnak. Ugyanekkor a kollégium a közelebbi holicai uradalmat szerzi meg, illetve bérlé.

BÁNFFY-FÉLE MISSZIÓ, 1600 körül több éven át folytak a missziózások a Bánffy-család birtokain.

BÁTA, Tolna m., az apátságot a bécsi Collegium Theresianum kapta Mária Teréziától.

BATTHYÁNY-FÉLE MISSZIÓ, 1632-től több éven keresztül a Batthyány-család birtokait missziózták végig a páterek.

BAZIN, Pozsony m. Az alapítólevél 1751 december 3-án kelt, az állandó misszióállomás 1753-ban kezdődött két páterrel. A rendházat és iskolát Polentari Ferenc nagyváradi kanonok építette, s 20.000 forintnyi tőkét tett le alapítványul fenntartásukra. 1754-ben megnyílt az első osztály. Az igazgató (praefectus scholae) mindig jezsuita volt, az alsó osztályokban (princ., parv.) kezdetül végig világi, míg a másik két osztályban (gramm., syntaxis) rendtag tanít. Így maradt a beosztás 1773-ig: négyosztályú iskola két tanárral.

BECKO, Trencsén m., kb. 1621—60 vándor-misszióállomás az Esterházy-család birtokain. Négyosztályú középiskola is volt itt átmenetileg egy tanárral.

BELGRÁD (Nándorfehérvár), török területi misszióállomás. Az első jezsuita 1580-ban jelenik meg. Azóta gyakran felkeresték a várost és vidékét. Állandóan 1612-ben telepedtek le, köztük P. Szini István. Iskolát is nyitottak. 1632-ben a török kiűzi őket. Újabb állandó letelepedésük 1717-ben tör-

tént. Ugyanekkor az iskola újra megnyilik. Belgrád visszafoglalása után a török ismét elúzi a rend tagjait.

BÉNY, Esztergom m., az 1561-ben megnyílt és 1567-ben megszűnt nagyszombati kollégium kapta birtokul.

BESZTERCEBÁNYA (Neosolium). Eleinte székház volt, megalakult 1648-ban. A rend tagjai vezették a városi plébániát, igazgatták az elemi iskolát. Gimnáziumot tartottak fenn, két-két osztályban egy-egy tanár tanított, összesen hat osztály volt. 1712-ben kollégiummá szervezték, s 1724-től itt volt a harmadik próbaév egyik háza is. 1688-ban alapítványul megkapta a sághi (Ipolyság) prépostságot, ahol 1745-től kezdve állandóan két páter lakott, egyik a nép lelki gondozására, a másik a birtok igazgatására, s néhány segítőtestvér.

BOBROVEC, Liptó m., 1673—77 vándor-misszióállomás.

BOZÓK, Hont m., a nagyszombati Collegium Marianum birtoka, ahol 1685—89 között és később is vándor-misszióállomás működött.

BRASSÓ, (Corona, Kronstadt). A misszióállomást gróf Apor István alapította 1690 körül. 1694-ben alsófokú iskola nyilik. Vezették a plébániát, prédikáltak magyarul, németül és oláhul. A rendház misszióállomás maradt mindvégig 3—4 páterrel.

BUDA, kollégium. Budán a várban a Tár-

saság állandóan a török uralom megszűnése után telepedett le. 1686-ban az öt nyelven tudó P. Darasóczi Márton jelenik meg elsőnek a városban. Az iskolát 1692-ben kezdték egy osztállyal; 1694-től külön magyar hitszónoka van a háznak. A gimnázium 1698-ban vált teljessé. A rendház 1687-től misszió-állomás, 1688-tól székház, 1701-től kollégium. 1713-ban kezdik tanítani a filozófiát és átveszik a Széchenyi György alapította szeminárium vezetését. Ez a főiskola később kánonjogi és rövidebb tanfolyamú teológiai iskolává bővült. 1723-ban a templom és a kollégium egy része leégett. 1747-ben a gimnázium külön épületbe költözött. A kollégium alapítója Széchenyi György primás, aki saját vagyonából Nezsidert a kollégium építésére, a papnevelőnek alapítványul közzei javait és a szegény tanulók konviktusára Nyulas (Joisz) nevű birtokát adta. A kollégium rektora egyuttal Buda főplébánosa volt.

BUDA-UJLAK, a plébániát 1700 körül kezdetben egy páter, később a rektor nevében egyházmegyei pap gondozta.

BUDA-VIZIVÁROS, (Aquatica.) Az intenzív lelkipásztori tevékenység 1724-ben kezdődik s 1746-ban székházzá fejlődik a telep. A gyönyörű Szent Anna-templom fölépítése főként P. Kögl Adám buzgóságának köszönhető. A rendház főnöke volt a vizivárosi plébános.

CSÁKOVA, Temes m., a birtokot a temes-

vári rendház az iskola fenntartására kapta, vándormisszióállomás is működött itt.

CSÁKY-FÉLE MISSZIÓ. A Csáky család birtokain a XVII. század első felében huza-mosabb időn át működő vándormissziók: mint pl. Almáson, Véglesen és Pápán, gyűjtőneve.

ECSED, Szatmár m. Vándormisszió 1683-1686 között működött itt és a környéken.

EGER, (*Agria*). *P. Leleszi János* már 1578-ban megfordult Egerben. 1687-ben ismét helyet kap a Társaság a városban, a következő évben megnyílik a rendház és iskola. *Széchenyi György* 1689-ben a saját pénzén visszaváltott savniki apátsági javakat adja alapítványul a ház és iskola bővítésére és fenntartására. 1703-ban kettő kivételével az összes rendtagok a város elhagyására kényszerülnek, két év múlva pedig minden jezsuitát kiutasítanak a felkelők. 1711-ben újra kezdik a tanítást és átveszik a papnevelő-intézet vezetését. 1740-ben a ház kollégium-címet kap. A *Foglár György* kanonok ajándékozta telken épül fel az új gimnázium épülete, melyben 1773-ig tanítanak. A teológia tanítását 1754-ben világi papok vették át tőlük. Ugyanitt volt a harmadik próbaév másik háza. Az „egri víz” révén híres volt a kollégium gyógyszerára is.

EPERJES, (*Eperjessinum*) 1647-től kezdve megszakításokkal működnek itt a páterek, 1673-ban állandóan megtelepednek és gimnáziumot tartanak.

ziumot nyitnak kettős osztállyal, átveszik a plébánia vezetését, végzik a lelkipásztori munkát a magyarok és németek között. 1682-1687 között a Thököly-mozgalmak miatt szünetel mind a misszióállomás, mind az iskola. 1687-ben az iskola négy osztállyal és két tanárral újra megindul, 1700-ban hatosztályúvá bővül a gimnázium. 1704-ben II. Rákóczy Ferenc elfoglalja a várost, de az iskola tovább működik, 1707-ben abbamarad a tanítás és a rendtagoknak el kell hagyniok Eperjest, 1711-ben már visszatérhetnek és 1773-ig zavartalanul működhetnek. Mattyasovszky László nyitrai püspök 20.000 forintnyi alapítványa biztosította a székház és iskola virágzását.

ERDÉLYI MISSZIÓ (Missio Dacica). A kiutasítások ellenére is 1610—90 között néhány páter mindig bennmaradt vagy bement Erdélybe, és egyes helyeken hosszabb ideig is működtek és laktak, mint pl. Gyulafehérvárott és Kolosmonostoron, Karánsebesen és másutt. Korábban a homonnai kollégium rektorának, 1641-től a nagyszombati rektorának a fennhatósága alatt állottak az erdélyi misszió tagjai. Közel egy évszázad alatt 120 nál többen apostolkodtak a fejedelemség területén.

ÉRSEKI MISSZIÓ, Missio archiepiscopalis gyűjtőnéven szerepeltek 1650—67 között fennállott vándor-misszióállomások az esztergomi

érsekség birtokain, mint pl. Rozsnyón és környékén.

ÉRSEKÚJVÁR 1623—40 között többször laknak e helyen megszakítással jezsuita vándormisszionáriusok.

ESZÉK, (*Essekinum*). A misszióállomás 1688-ban kezdődött és fennmaradt 1773-ig, előbb a varasdi, később a budai kollégium rektorának fennhatósága alá tartozott. Vezeték a plébániát és az elemi iskolát. Az ötosztályú gimnázium egyik-másik osztályában világi tanár tanított.

ESZTERGOM, (*Strigonium*). A település alapítója Széchenyi György primás, aki 1687-ben 50,000 forintot tett le az esztergomi rendház és gimnázium építésére. Az iskola 1696-ban indult meg előbb egy, később két osztállyal. A felosztatás előtti években már négy tanár működött.

ESTERHÁZY-FÉLE MISSZIÓ. 1621-től több évtizeden át az Esterházy-család birtokain, mint Bicse, Beckó, Fraknó, s másutt tartott népmissziók összefoglaló neve.

FELSŐBÁNYA. 1731-től kezdve egy-egy páter járt ki Nagybányáról és végezte a plébános teendőit, 1738-tól kezdve két páter állandóan itt lakik. Vezeték a plébániát s a magyar-német elemi iskolát, szónokoltak magyarul és németül. Később 3—4 páter lakott itt. A ház mindvégig misszióállomás maradt.

FIUME, (*Flumen*). Thonhauser grófné, kinek két fia, Ignác és Bernát a Társaságba

lépett, alapította a fiumei székházat, mely a következő évben kollégiummá fejlődött, s nemsokára szemináriummal bővült. A páterek a középiskolán kívül filozófiát és rövidebb tanfolyamú teológiát is tanítottak és vezették a papnevelő intézetet.

FOGARAS. 1702—40 között vándor-misszióállomás és lelkipásztori középpont volt.

DUNAFÖLDVÁR, Tolna m., a község mellett létezett apátság birtokait Mária Terézia 1769-ben a nagyszombati egyetem kiépítésére adta.

GÖRCSÖNY, Baranya m. Ezt a birtokot megvette a pécsi kollégium 1702-ben, templomot épített itt és a birtokot felvirágoztatta.

GYERGYÓSZENTMIKLÓS, 1689—96 között vándor-misszióállomás Erdélyben.

GYÖNGYÖS, Heves m. A hódoltsági területen levő Gyöngyösre 1633-ban egy, a következő évben 3 jezsuita megy. Iskolát kezdettek, mely 1652-ben hatosztályúvá bővült, s a zavaros idők ellenére is virágzásnak indult. 1678-ban Thököly elmozdítja a tanítástól, de Széchenyi György primás 1689-ben ismét visszahelyezteti őket. A szécsényi gyűlés száműzi a pátereket, 1710-ben visszatérnek és a következő évben újra kezdhették a tanítást. A XVIII. század közepén épült a ma is fennálló iskola. A ház 1635-ig állandó misszióállomás volt, ettől kezdve székház.

GYÖR, (Jaurinum). A rendházat II. Ferdinánd kívánságára és Pázmány támogatásával

alapította Dallos Miklós győri püspök. Az iskola 1627-ben nyílt meg. Draskovich György püspök 1637-ben új házhelyeket szerez a tervezett kollégium felépítésére és 1642-ben az ellenkező káptalant engedékenységre indítja. Széchenyi György, akkor veszprémi püspök, a lébényi és veszprémvölgyi javadalmak átadása után 50,000 rajnai forintot juttat a kollégiumnak alapítványul. Ugyanő később mint kalocsai érsek megalapítja a nemesi konviklust. Gyarapította a kollégium és gimnázium alapítványát 1671-ben Sennyei István veszprémi püspök, s még korábban Gorup Ferenc novii c. püspök több birtok adományozásával (1663). A XVIII. század elején egyes főiskolai tárgyakat kezdenek tanítani, 1745-től teljesebb létszámmal működik az akadémia. Gimnázium, konviktus, szeminárium, rendi tanárképző és akadémiai ranggal főiskola működött a győri kollégiumban. A győri rektorra tartozott Veszprém, Vörösberény és a török misszió tagjainak közvetlen gondozása.

GYULAFEHÉRVÁR (Alba Julia, Carolina). A kolozsmonostori illetve kolozsvári rendházzal egyidőben, 1579-ben kezdődik a gyulafehérvári kollégium. A megyesi országgyűlés (1588) innen is számúzi a rendtagokat. Báthory Zsigmond sürgetésére a gyulafehérvári gyűlés 1595-ben három helyen ismét megengedi a jezsuiták letelepedését (Monostor, Kolozsvár és Gyulafehérvár), de lemondása után (1598) a protestánsok ismét

kiűzik őket Fehérvárról. Báthory Endre újra bevezeti, de Bocskay István fejedelemmé választása után csakhamar kiűzi az ellenpárt őket. Bocskay halála után visszatérnek a páterek, de Rákóczy Zsigmond (1607) kiutasítja a jezsuitákat megint. Az iskolát ekkor világi papok vették át. A XVIII. század elején állandósul a letelepedés és zavartalan a tanítás. A század közepén épült a tágas gimnázium. A XVII. század végén Apor István gróf alapítványt tesz és konviklust alapít. A gimnázium négyosztályú volt, a két alsóban rendszeren világiak tanítottak.

HITOKTATÓ MISSZIÓK. (Missionses Catecheticae). A XVIII. század közepétől kezdve tűnik fel a névtárakban ez az elnevezés. Így pl. 1773-ban a győri egyházmegye számára 2, a vácinak szintén és Erdélynek 2-2 páter van kijelölve, akik ilyen missziók alkalmával a hitoktatásra helyezték a fősúlyt, s több időt szenteltek az egyeseknek. Míg az ú. n. Segneri-féle misszió a tömeget mozgatta meg, addig a hitoktató misszió inkább egyesek lelki megújulását tartotta feladatának.

HOLICSI uradalomhoz tartozó birtokokat a szabolcai kollégium szerezte meg, illetve bérelte a báni helyett (1730).

HOMONNA, I. Ungvár.

ILLIR MISSZIÓK (Illyrica Missiones). 1603-ban kezdődött a horvát, dalmát és délnyugatmagyarországi terület missziózása.

Nem egyetlen középpontból indult ki a tevékenység, hanem Bécsből, Nagyszombatból vagy Zágrárból, mely a horvát és vend nép lelki megújulását célozta.

INDIAI MISSZIÓK, (Indicae Missiones). A XVII. század második felében és a következő században több magyar páter megy a pogányok közé, hogy hirdessék nekik az evangéliumot. Egyesek működtek Mexikóban, Kaliforniában, Ecuadorban, Braziliában, Peruban, Chilében, Paraguayban és Indiában.

IPOLYSÁG (Ságh). 1650-től kezdve dolgozta a rendtagok itt és a környéken az esztergomi érsek megbízásából. 1688-ban Szelepcsényi György primás közbenjárására I. Lipót a megszünt sághi prépostság jogait a besztercebányai kollégiumnak adta a III. próbaév intézményének fenntartására. A rombadőlt templomot felépítették és a Társaság eltörléséig a plébániát is vezették.

KARASSOVÁN vándor-misszióállomás volt a Bánságban a XVIII. század második negyedében.

KARÁNSEBES, Krassó-Szörény megye, 1625—41 vándor-misszióállomás a magyarok és románok között.

KÁROLYVÁROS, (Carolostadium). A zágrábi kollégiumtól függő vándor-misszióállomás a XVII. század közepén.

KASSA, (Cassovia, Kaschau). Rövidebb ideig többször is megfordultak a jezsuiták

Kassán már a XVI. század második felében. 1601-ben Pázmány és Némethy atyák működtek itt kb. egy évig. 1604-ben néhány páter ismét Kassára megy, kiket Bocskay felkelő serege megölt. 1606-ban az atyák megjelennek a városban, de csak 1619-ig maradnak, mert ez év szeptemberében Bethlen fővezérének katonái P. Pongrácz Istvánt, P. Grodziecki Menyhértet és Körösi Márk esztergomi kanonokot borzasztó kínzások között megölik. 1631-ben ismét két pátert küldenek a városba, de 9 év múlva távozniuk kell újra. III. Ferdinánd 1643-ban a mislei prépostságot, 1650-ben az ú. n. Királyi Házat adja a kollégium alapítására. Kisdy Benedek egri püspök 1657-ben alapítványt tesz le az egyetem (Studium Generale, Universitas Episcopalis) kiépítésére s a tervezett papnevelő intézet megnyitására. Mindezt 1660-ban kelt jóváhagyással szentesítette a király. 1682-ig megszakítás nélkül, ha nem is zavartalanul működött a közép- és főiskola. 1681-ben felépült a templom. A következő évben Thököly elfoglalja Kassát és kiutasítja a jezsuitákat, kik azonban négy év múlva visszatérhettek. 1700-ban tűz hamvasztja el a templomot és kollégiumot, 1705-ben a szécsényi gyűlés ismét kiutasítja innen a rendet, csak néhány páter maradhat vissza, 1711-ben újra kezdik a tanítást. A következő évben Ketzer János és felesége alapítványt adnak a kánonjogi tanszék felállítására, s

ezzel a fennálló teológiai és filozófiai szak mellett a jogi is működni kezdett. A nemesi konviktus alapját Balassa Zsuzsánna vetette meg 1647-i alapítólevelében és három évvel később kelt végrendeletében. A kezdetben Ungvárra tervezett konviktust Lippay primás 1659-ben Kassán állítja fel. 1674-ben nyomdát vesz a kollégium, melyet a XVIII. század elején átszervez és bővit. 1660-ban felmerül a gyógyszerház terve, s néhány év múlva felállítják az „Istenszemhez” címzett gyógyszerházat. 1732-ben az egész kollégiumot újra építik. A további fejlődésnek útját állotta a Társaság feloszlata. A kassai ház 1632—49 misszióállomás. 1657-ig székház, ettől kezdve kollégium.

KECSKEMÉT. Az elárvult katolikusság gondozására 1633-ban Pécsről jő ide egy páter, nemsokára második követi. Iskolát is nyitnak és lelkipásztorkodnak, de csak két évig maradhattak, ekkor ragályos betegségben elhaltak. A Társaság ekkor nem volt abban a helyzetben, hogy újabb erőket küldjön a városba. P. Forró György ajánlotta a kecskemétieknek, hogy a ferencesekhez forduljanak, akik néhány év múlva Galgócról elindulva el is foglalták a jezsuiták megüresedett helyét.

KIRÁLYI MISSZIÓ, (Missio Regia), mely 1630—40 között működött III. Ferdinánd király meghagyására Léván és környékén.

KOLOZSMONOSTOR, (Monostor). *Itt nyílt*

meg a jezsuiták első háza Erdélyben. Báthory István 1581-ben iktatta be a Társaságot az apátság birtokába. Midőn a rendtagok Kolozsvárra költöztek, az apátság az új kollégium birtoka maradt. Egy-két páter azután is foglalkozott a monostori nép lelki gondozásával.

KOLOZSVAR, (Claudiopolis). Báthory István lengyel király 1579-ben vezette be a jezsuitákat Kolozsmonostorra, két év múlva Kolozsvárra és rájuk bizta az általa alapított főiskolát (egyetemet). Az 1586-i pestis idején 32 rendtag közül 12 a betegek gondozása közben a ragálynak esett áldozatul. A medgyesi gyűlés (1588) kiutasítja a jezsuitákat Erdélyből, de Báthory Zsigmond fejedelem 1599-ben visszahívja őket. Székely Mózes unitárius katonái feldőlnek a rendházat és eyetgemet, Bocskay 1606-ban újra kitiltja a jezsuitákat Erdélyből s e kitiltást a beszercei gyűlés négy év múlva megújítja. Bethlen Gábor 1615-ben beengedi, négy év múlva kiutasítja őket, de már 1621-ben ismét megengedi, hogy mint jezsuiták működjenek. Várad elfoglalása után (1660) a páterek iskolájukkal együtt Kolozsvárra költöznek. A XVIII. század eleje óta ismét zavartalanul működhettek. A ház 1712-ben kollégiumi rangot nyer s a következő évben a hosszú idő óta szünetelő főiskola újra megindul. A kollégiumhoz két konviktus, nemes és szegény

diákoknak (Seminarium S. Joseph) és nyomda is volt csatolva.

KOMÁROM, (Comaromium). A település mint misszióállomás indult el 1624-ben, midőn Gaál Péter, a helyőrség parancsnoka a Szent András-templomot P. Fodor gondjaira bízta. 1635-ben két páter működik Komáromban, két év múlva Jakusich György a rendház fennmaradásának biztosítására több birtokrészt adományoz. A rendház 1659-ben megegyezett a hitközséggel a templomra és a kegyüri jogokra nézve; a Társaság tagjai a plébániát vezetik, azonkívül még három templomban végzik a lelkipásztori teendőket. Letelepedésükkor csak 5 család volt katolikus; másfél század múlva a város többsége ismét az Egyházhoz tartozik. Az 1763-ki nagy földrengés után újraépült a templom. A négyosztályú gimnáziumban kezdetben két tanár tanított, 1698-tól kezdve 6 osztályban 3 jezsuita tanít. A ház székház maradt 1773-ig. A XVIII. század közepétől évenként 12 szegény tanulónak ad a rendház ételmezt. A rendház birtokai Baracska pusztán kívül a fejérmegyei Veréb, Pázmánd, Pákoz, Abárd, Sukoró, Vál, Etyek, Sós-kút és Gyuró helységekben voltak.

KORPONA, Hont m., Bozók felett, 1674 körül több éven át vándor-misszióállomás központja e hely.

KÖSZEG, (Ginsium, Güns). Pázmány 1626—35 között többször foglalkozott a kö-

szegi rendház tervével, végre Széchenyi György primásnak sikerült 1666-tól kezdve sürgetett tervét 1675-bn megvalósítani és letelepíteni a jezsuitákat. A nagyrészt protestáns városi vezetőség ellenkezésének legyőzése után letették 1677-ben a kollégium alapkövét és az iskolát megnyitották. 1680-ban készen állt a kollégium épülete s midőn Széchenyi alapítólevele és adományai biztosítják fennmaradását, a gimnázium 6 osztályúvá és a rendház kollégiummá fejlődik. Ugyanekkor a plébániát a páterek átadják a világi papságnak. A Thököly-féle mozgalmak idején el kell hagyniok a várost s a Rákóczy-féle felkelés hullámverése megakasztja a kollégium nyugodt munkáját. 1700-ban nagy tűzvész elhamvasztja a templomot és kollégiumot, de három év múlva mindkettő felépül. 1710-ben Balogh Adám felgyújtatja a várost, a kollégium ismét elpusztul. 1720-ban harmadszor ég le a kollégium. A tanítás ilyen körülmények között vagy teljesen elakadt vagy nagyon vontatottan haladt. 1723-ban az épületek helyreállítása után megnyílik a gimnázium, mely 1730-ban hatosztályúvá fejlődik, három tanárral. Az elemi iskolát is egy rendtag gondozza. 1743-ban gyógyszerterát nyitnak, 1752-ben P. Kelcz Imre árvaházat alapít, mely ma is fennáll.

LAKOMPAK, vándor-misszióközpont az Esterházy-birtokok számára, 1618—60 között működő alsófokú iskolával.

LANCSÉR, (Lanzer, Landsee) vár és tartozékai, Lakompak (Lakenbach), Siegendorf (Cinfalva), Baumgarten (Kertes) a nagyszombati kollégium birtokai voltak.

LÉBENY, Moson m. Az elenyészett apát-ság jogait II. Ferdinánd Pázmány kérésére a győri kollégiumnak adta. III. Ferdinánd 1638-ban iktatta be a kollégiumot a birtokba. A düledező templomot is megújították.

LÉPESFALVA, Sopron m., birtokot a hozátartozó Klempa helységgel együtt Széchenyi György kalocsai érsek 1684-ben adta a kőszegi kollégiumnak.

LÉVA, Bars m., az ú. n. Királyi Misszió középpontja volt a XVII. században.

LIPÓTVÁR (*Leopoldopolis*). A XVIII. század elején állandósul az 1666-ban működni kezdő vándor-misszióállomás. Néhány páter a plébánia vezetésével és lelkipásztorkodással foglalkozott helyben és környéken egészen 1773-ig.

LIPTÓ-SZENT MIKLÓS, (*S. Nicol. in Lip-tovia.*) Az 1636-ban kezdődő vándor-misszióállomás két év után állandósul, de aztán nem fejlődött tovább, sőt közben rövid ideig szünetelt. A XVIII. század közepén megnyílik a kétosztályú gimnázium egy világi tanárral.

LŐCSE (*Leutschovia*), Szepes m. Már he-tesi Pethe Márton kalocsai érsek és szepesi prépost, 1604-ben birtokot ad a Szepességben, névszerint Lőcsén, alapítandó jezsuita

iskola céljaira, de a Társaság csak 1673-ban telepedhetett le a városban állandóan, midőn megkapta a középkori ferencesek, 1671-ben a protestánsoktól visszaszerzett, templomát és kolostorát minden tartozékával együtt. Megnyílik a hatosztályú gimnázium és közben a rendház kollégiummá fejlődik. Thököly száműzi a rendtagokat, de 1686-ban visszatérnek és folytatják a tanítást és a lelkipásztori tevékenységet. Minthogy a városi protestáns lakosság a katolikus diákoknak még szállást sem akart adni, a mindinkább gyarapodó tanulók elhelyezésére Széchenyi György primás 40,000 forintnyi alapítvány-nyal konviktust épít, illetve alapít, amely idővel nagyon népes lett. A szatmári béke után is zavartalanul folyt a tanítás 1773-ig.

MAROSVÁSÁRHELY (Vásárhelynum). 1653-tól kezdve többször szünetelő vándor-misszióállomás. Állandóan a XVIII. század elején telepszik le a Társaság, midőn 1702-ben P. Endes István Kolozsvárról Maros-vagy Székelyvásárhelyre költözik, végzi a lelkipásztori teendőket és plébániai vagy elemi iskolát kezd világi tanítóval. 1708-ban nyílik meg a gimnázium, kezdetben két világi tanárral, a konviktus ugyanekkor létesül. 1712-ben P. Hevenesy Gábor tartományfőnök alapítványt tesz le 20 szegény tanuló elhelyezésére a konviktusban. 1749-ben négyosztályúvá fejlődik az iskola és így marad 1773-ig. A plébánia is a rend kezén volt.

MISLYEI prépostság birtokait Oláh közbenjárására az első nagyszombati kollégium kapta, később a kassai kollégiumé lett. A Társaság eltörlése után II. József a tanulmányi alaphoz csatolta.

MOLDVAI MISSZIÓ. 1588-tól több megszakítással működött néhány atya a moldvai magyar katolikusok között. A vándor-misszió középpontja Jassy volt. A XVII. század közepétől állandóan a moldvai magyarok között tartózkodik egy-két páter.

MOTICKSA, Zólyom m. Kezdetben a beszercebányai kollégiumból jártak ki az atyák, de 1740 körül már állandóan itt lakik néhány páter, akik 1773-ig a plébániát gondozták és a szénégetők között a vidéken is működtek.

MUNKÁCS, Bereg m., 1632—68 között a Rákóczi-család birtokain folyó nagy missziók középpontja volt.

NÁDASDY-FÉLE MISSZIÓ névvel emlegetik a rendházak krónikásai azokat a népmissziókat, melyeket néhány páter 1645 és 1663 között a Nádasdy-család nyitrai birtokain, mint pl. Csejtén és környékén tartott.

NAGYBÁNYA. A szatmári ház megnyitása után Nagybányára és környékére ki-kijártak a páterek missziók tartására. 1674-ben állandóan letelepedtek Nagybányán. Ekkor kapták meg a protestánsoktól visszavett ősi katolikus Szent Miklós-templomot és ispotályt. I. Lipót 1676-ban az összes régi ka-

tolikus templomokat visszaszerezteteti. Sok vizsontagság után a misszióállomás székházzá fejlődik és átadják a rendnek az egykori katolikus iskolákat is. 1703-ban a kurucok hatalmukba kerítik a templomokat és kiűzik a rendtagokat, akik a szatmári béke után csak nagy ügyel-bajjal tudták visszaszerezni jogos tulajdonukat. 1713-ban Mattyasovszky László nyitrai püspök alapítványát az alapítólevél harmadik pontjának értelmében átviszik Nagybányára, mert Szegeden nem sikerült iskolát nyitniok. A nagybányai iskola 1731-ben négyosztályú két tanárral, később már hatosztályúvá bővül három tanárral. Elemi iskolát is vezettek.

NAGYKANIZSA, (Canisa). 1690 és 1702 között misszióállomás volt a városban.

NAGYKÁROLY, Szatmár m., 1628—59 misszióállomás, 1659—69 székház.

NAGYSZEBEN, (Cibinium, Hermannstadt). 1688 előtt csak két jezsuita tábori lelkész működött rövid időre Nagyszebenben, 1688-1690 P. Kolich Lukács a Serényi-ezred tábori lelkésze működött itt haláláig és az iskolai tanításra is szentelt időt. 1692-ben állandóan letelepedik a Társaság néhány tagja, kik iskolát nyitnak, melynek fönnmaradását I. Lipót és Apor István gróf bőkezűsége biztosítja. 1721—33 között felépül templomuk, mely plébániatemplom is egyúttal. 1753-ban tágasabb házat szereznek a középiskolának, mely hatosztályú volt 3 tanárral.

Az atyák közreműködésével létesül 1767-ben a Teréz-árvaház, mely királyi jóváhagyással vezetésük alatt állott, szoros kapcsolatban maradv a gimnáziummal. 1712-ben rezidencia lesz a rendház címe, de kollégiummá nem fejlődött soha. Három páter magyarul és németül prédikált; vezették a plébániát és azonkívül egyik rendtag felügyelete alatt állott a plébániai elemi iskola is.

NAGYSZOMBAT (Tyrnavia). Az első kollégiumot Oláh Miklós primás alapította 1561-ben, de néhány évi fennállás után 1567-ben feloszlott. 1615-ben kezdődik újra a kollégium élete, mint a turóci prépostság övedelméből fenntartott znióváráljai (1586—98), majd pedig a vágsellyei kollégium (1598—1606) jogutódjáé. A jezsuitákat száműző korponai gyűlés és az azt szentesítő bécsi béke elveszi a rendtől a prépostság javait, melyeket már megelőzően Bocskay úgyis egyik hívének adományozott. Forgách Ferenc primás a prépostság javait visszaszerzi a Nagyszombatban alapítandó jezsuita kollégium céljaira. 1615-ben érkezett P. Káldi Márton és P. Szeghy Ferenc a városba és azonnal megszervezték az iskolát. Pázmány esztergomi érsekké nevezése után teljesen átadja a prépostság javait a kollégiumnak. Az új gimnáziumnak 1616-ban 440 tanulója volt, két év múlva 700, de teljessé csak a Bethlen-féle hadjárat zavarai után fejlődött. 1624-ben alapította Pázmány a nemesi konviktust és a

szegény tanulók szemináriumát, az Adalbertinumot, melyben később kispapokat is neveltek. Lippay primás alapítja a Seminarium Rubrorum vagy Universale Regni c. papnevelőt. Ugyanekkor visszaadták a káptalannak a vezetésük alatt állott Szent István-szemináriumot. 1688 után alapította Szelepcsényi György primás a Marianumot kispapok és világi nemes ifjak számára. Mindezeket felülmúlta fontosságban az 1635-ben Pázmány alapította egyetem, egyelőre két karral, a teológiai és filozófiai fakultással, melyekhez járult Lósy Imre és Lippay György primások bőkezűségéből az önálló jogi kar. A jogtanítást 1667-ben kezdték, a kánonjogot rendszerint jezsuita, a hazai és római jogot világi tanárok adták elő. Az orvosi kar a Társaság feloszlata után létesült. A nagyszombati egyetem és kollégium működése átlag nyugodt mederben haladt, de nem volt teljesen zavartalan. A Thököly- és Rákóczi-féle mozgalmak egy időre megakasztották a tanítást, de 1711 után békésen és nyugodtan fejlődik az egyetem az átszervezés idejéig.

NAGYSZÖLLŐS, Ugocea m. Itt volt a Perényi-birtokon 1651—69 között folyt vándormissziók középpontja.

NAGYVÁRAD (Magno-Varadinum). P. Leleszi János 1579-ben Váradon működik, utána mások is megfordulnak a városban, 1581-ben iskolát nyitnak az atyák, miután a várban templomot és házat kaptak. A med-

gyesi gyűlés kiutasítja őket, de | Báthory Zsigmond visszahívja és védelmébe veszi a rendtagokat. Lemondása után újra zaklatják őket s Bocskay 1606-ban kiűzi végleg a jezsuitákat, csak 1692-ben térhettek vissza a városba. Benkovich Agoston püspök 6.000 forintnyi alapítványa és Esterházy Pál nádor adománya lehetővé tette 1718-ban a gimnázium megnyitását a várbeli rendház épületében. Miután elkészült Olasziban az új rendház és iskolaépület, ide költözött a már 4 osztályú gimnázium. Okolicsányi püspök adománya lehetővé tette, hogy 1735-ben iskolájukat hatosztályúvá bővíthessék. Ettől kezdve teljes volt a gimnázium, három teremben három tanárral. Elemi iskola is tartozott a székházhoz.

NÁDORI MISSZIÓ (Palatinalis Missio seu Esterházyana) névvel is jelölték azokat a népmissziókat, melyek 1621—66 közt folytak az Esterházy-család birtokain, különösen Beckón, Bicsén, Fraknón, Lakompakon, Semptén.

NEZSIDER (Nesider), Moson m., a XVII. század végén a budai kollégium birtoka lett.

PÁPA, a győri kollégiumnak volt itt birtoka és több ízben megújuló vándor-misszió-állomása.

PÁZMÁNEUM. *Felsőbb papnevelő intézet Bécsben, melyet Pázmány 1624-ben alapított és bízott a magyar jezsuiták vezetésére. A Társaság eltörlése után világi papok vették*

át irányítását. A növendékek az egyetem előadásait látogatták.

PÉCS (*Quinque-Ecclesiae*). Ebben a városban már a XVI. század második felében megfordultak a jezsuiták és nagyarányú tevékenységet fejtettek ki a katolikusok között. 1634-ben állandóan megtelepednek a városban és mint vándor-misszionáriusok bejárják a vidéket. A török kiűzése után 1687-ben megnyílik a gimnázium, mely nemsokára hatosztályú iskolává fejlődik, három teremben, három tanárral. Széchenyi György primás 50,000 forint alapítványt tesz a rendház alapítására és fenntartására. A Rákóczi-mozgalmak idején a tanítás szünetelt, 1704-ben a kurucok és rácok elpusztítják a házat, a rácok négy jezsuitát és egy náluk lakó világi papot megöltek. A rezidencia 1731-ben alakult át kollégiummá. Kezdetben az atyák végezték a plébániai teendőket, a városban és vidéken egyaránt. A kollégiumhoz tartozott Görcsöny-pusztá is, melyet vétel útján szereztek és mintagazdasággá fejlesztettek.

PEST (*Pestinum*). 1701—1703 között misztóállomás, 1703-tól 1710-ig székház. Néhány páter a belvárosi plébániát vezette. 1710-ben átadták a plébániát a világi papoknak. A rendházat nyolc évvel később 4000 forintért adták el. A mai Galamb-utcában lakott később is az a páter, aki képviselte a rendházak érdekeit a kir. táblán.

PÉTERVÁRAD (*Petrovaradinum*). A péter-

váradi misszióállomás 1694-ben kezdődött, a plébánián kívül igazgatták az elemi iskolát is. A négyosztályú gimnázium 1766-ban nyílt meg.

PORNÓI (Pernau) elenyészett apátság birtokait III. Ferdinánd 1643-ban adta a soproni kollégiumnak.

POZSEGA (Posega). *A misszióállomás 1699-ben kezdődött, mely 1701-ben rezidenciává és 1731-ben kollégiummá fejlődött. 1762-től magasabb tanulmányokat is végezhettek benne. Nagy jötevője volt a kollégiumnak Babich János apát, aki a rudinaival egyesített gottói apátságot a kollégiumra hagyta.*

POZSONY (Posonium, Pressburg) városában Pázmány telepítette le a jezsuitákat 1622-ben és 50.000 rajnai forint alapítványt tett le a főtemplom mellett felállítandó kollégiumra, 1627-ben megnyitják az iskolát, négy év letelte után az addigi rezidencia kollégiummá fejlődik. 1673-ban megkapják Kollonich Lipót érsek közreműködésével a lutheránusoktól elvett Üdvöztőről elnevezett templomot és a mellette fekvő házakat. Ez az új telep a kollégiumtól függ mindaddig, míg 1699 és 1713 között fel nem épül az új Salvator-kollégium, melybe a hatosztályúvá kiépített gimnázium átköltözik és a régi kollégium a Szent Márton-egyház mellett rezidenciává fejlődik vissza, s mint az új kollégium függvénye működik tovább 1773-ig. A

rendházban keresett gyógyszertár is volt.

RAKÓCZI-FÉLE MISSZIÓ, (Missio Rákócziána). A Rákócziak birtokain 1617—85 között, mint Munkácson, Zborón állandóan tartózkodott egy-két jezsuita és missziókat tartott a nép számára.

RÓZSAHEGY, (Rosenberga), Liptó m., 1673—77 vándor-missziós középpont.

ROZSNYÓ, (Rosnavia), Lippay György primás kezdeményezésére 1656-ban létesült a rendház alsófokú iskolával. 1690-ben egy világi tanár alkalmazásával 4 osztályú középiskolát nyitnak, mely többszöri szünetelés után a felvidéki zavarok és forrongások idején, Koháry István országbíró és Matheides János szepesi kanonok alapítványa folytán 1763-ban hatosztályúvá fejlődhetett. Ugyanekkor Baranyai Mátyás polonkai plébános 5000 forint összegben konviktusi alapítványt tett le. Az iskolán kívül vezették még a plébániát is. A ház 1701-ig állandó misszióállomás jellegű volt, attól kezdve rezidenciává lépett elő.

SAROSPATAK (Patakinum), Zemplén m. A jezsuitákat 1663-ban telepíti le Sárospatakon özvegy Rákóczi Györgyné, Báthory Zsófia. Az alapítólevelet fiával I. Rákóczi Ferencsel együtt 1666-ban állította ki és a rezidencia mellett iskolát épített. A nagy felkelések idején a rendház működése megmegakad, sőt 1683—86 között és 1707-től 1712-ig még a várost is el kell hagyniok az

atyáknak. Az iskola csak 1725-től kezdve működik zavartalanul. A négyosztályú gimnázium mellett a plébániát is vezették. A rendház élete nagyon mozgalmas volt a helybeli és környéken lakó kálvinistákkal folytatott hitviták miatt.

SAVNIK (Schavnik) Szepes m., Széchenyi György 1689-ben megvette az apátság birtokait és az Egerben állítandó kollégium javadalmazására adta. Az egeri házat 1695-ben iktatták be az apátság javaiba. Két páter és néhány testvér lakott Savnikon, kik a birtok kormányzása mellett rendes lelkipásztori tevékenységet is kifejtettek.

SELMECBÁNYA (Schemnitzium). Az első jezsuiták 1649-ben jelennek meg a városban s egy világi tanárral megkezdik a tanítást a kétosztályú gimnáziumban, és igazgatják az elemi iskolát. A Thököly-mozgalmak idején kétszer is el kell hagyniok a várost, de csak rövid időre. 1687-ben négyosztályúvá fejlődik a gimnázium két tanárral, 1722-ben még két teremmel bővült az iskola, tehát hatosztályú négy tanárral. A misszióállomás 1649-ben székház jellegű településsé fejlődik. Az iskola mellett vezették a városi plébániát és a szomszédos szélaknai hívek között nagyarányú lelkipásztori tevékenységet fejtettek ki.

SOPRON (Sopronium, Oedenburg). Draskovich György győri püspök telepítette le a Társaságot Sopronban. 1636-ban megszervezte s átadta a Krisztus-Teste-Társulat javadal-

mát és házait, majd pedig a megszünt János-lovagok templomát és birtokait a kollégium felállítására. Alapítványt tesz egy nemesi konviktus felállítására, mely 1661-ben nyílik meg Lippay primás támogatásával. 1674-ben megkapják a városban levő Szent György templomot és a mellette fekvő házat, de csak három év letelte után juthatnak az időközben leégett épület birtokába. Széchenyi György két falu haszonélvezetét és 33.000 forintot ad a győri és soproni konviktus alapjának gyarapítására. 1683-ban a Thökölynek meghódolt város a rendtagokat kiűzi, de a nádor csakhamar visszahívja őket. Ettől kezdve zavartalanabban folyt a tanítás a hatosztályú gimnáziumban, hat tanárral. Az 1640-ben kollégiummá fejlesztett rezidencia 1650-ben válik teljesjogú kollégiummá.

SZAKOLCA (Skalica). A határmenti helységben megnyílt rendház 1646—74 között állandó misszióállomás volt, ekkor rezidenciává és 1701-ben kollégiummá fejlődött. A ház fenntartására Thurzó Mihály felesége, végül Horváth Ilona 1655-ben Szerdahely falvát adományozta, Szelepcsényi György primás 90.000 forint értékű alapítvánnyal lehetővé tette a kollégium megszervezését. A hatosztályú gimnáziumon kívül itt volt az egyik jezsuita tanárképző is. A Szelepcsényi primástól átvett Bán helyett, aki ezt a birtokot zálog fejében bírta, s míg az adósok le nem törlesztik adósságukat, a szakolcai

kollégiumnak adta, az adósság rendezése után a birtok visszaszállt a családra s helyette a holicsi uradalmat bérelte a kollégium.

SZATMÁRNÉMETI (Szathmarium). Rövidebb időre már korábban is (1583, 1601—05, 1617) apostolkodnak itt rendtagok, de állandóan csak akkor telepednek le, midőn Pázmány 1634-ben alapítványt tesz s a zálogjogon reá háramlott szepesi Corpus Christi-kápolna birtokait avval a kikötéssel csatolja a szepesi prépostsághoz, hogy a prépost évenként 2000 forintot fizessen a szatmári jezsuita rendház és iskola fenntartására. III. Ferdinánd és a királyi bizottság növelte az alapítványt. II. Rákóczi György parancsára 1654-től 1660-ig eltávoznak a páterek a városból. A Thököly- és Rákóczi-mozgalmak idején az iskola sem működik zavartalanul. 1742-ben egy kivételével az összes rendtagok a pestisnek estek áldozatul. A ház rezidencia maradt a feloszlatásig. A páterek a négyosztályú gimnázium mellett a plébániát is vezették.

SZEBEN-PUSZTA, Bihar m., Benkovich Ágoston püspök adta 1702-ben iskolai alapítványul a nagyváradai rendháznak.

SZEGED (Szegedinum). A kincstári bizottság 1702-ben telket jelölt ki a jezsuitáknak, hogy iskolát építsenek rajta. A tervezett iskola nem nyilhatott meg, mert a Rákóczi-seregek elfoglalták Szegedet, később a dög-

vész tizedelte a lakosságot és a városi tanács kegyúri jogait féltette, mivel a rend az iskola vállalása mellett a plébánia átadását is kérte. 1710—13 között a Szegeden lakó és főpásztori jogaiért harcoló Nádasdy László csanádi püspök mellett teljesítenek kisegítő szolgálatot a lelkipásztorkodásban. Mivel a várostanács nem engedett, Mattyasovszky püspök alapítványával együtt átköltöztek Nagybányára s ott nyitottak gimnáziumot.

SZÉKELYUDVARHELY (Udvarhelunum).
Az első telep 1584-ben alakul meg, mint vándor-misszióállomás. Marosvásárhelyi Gergely székely eredetű jezsuita 1593-ban elemi és középiskolát szervez a város és vidéke ifjúsága oktatására. A megyesi gyűlés ennek az állomásnak is véget vetett s 1625-től kezdve csak világi papoknak öltözve tartózkodhattak a városban és lelkipásztorkodással foglalkoztak. 1653-tól kezdve biztos adataink vannak a feléledt iskola működéséről. Apor István gróf 1698-ban 2000 forint alapítványt tesz a rendház és 4000 forintot a szegény tanulók segélyezésére. Az addig állandó jellegű misszióállomás 1702-ben székházzá lép elő és 1738-ban hatosztályúvá fejlődik a gimnázium 3 tanárral. A gimnáziummal kapcsolatos konviktus mellett a plébánia is rájuk volt bízva.

SZÉKESFEHÉRVAR (Alba Regalis, Regia).
A török uralom alól felszabadult városban még 1688-ban nyílik a misszióállomás. 1727-

ben kezdődik az iskolai oktatás egy tanárral, a következő évben 2 tanár tanít és 1737-ben hatosztályúvá bővül a gimnázium 3 teremben 3 tanárral. A rendház új épülete P. Várossy Antal 100.000 forint családi örökségéből és más jötevek nagylelkűsége folytán 1745-ben elkészül, hat év múlva megépül a művészi kiképzésű templom is. 1755-ben a ház rezidencia címet kapott. A sok nagylelkű jötevő adománya előkészíti a ház kollégiummá fejlődését, de a Társaság feloszlataása elébe vág a teljes kifejlődésnek. Az atyák vezették a városi plébániát is.

SZEKSZÁRD (Szexárdinum). Az ekkor világi pap kezén lévő elenyésztett apátság javadalmát 1703-ban kapja a nagyszombati kollégium III. Károly királytól, mely 1710-től 1717-ig maradt a Társaság kezén, 28 falu és majorság tartozott a birtokállományhoz.

SZÉLAKNA (Windschacht). 1745-ig a selmecbányai székháztól jártak ki a páterek a hegyvidéki lakosság lelki gondozására. 1746-ban megalakul a rezidencia és a plébánia mellett elemi iskolát is vezetnek.

SZENDRŐ, Borsod m., Roskoványi László kapitány rendházat és kezdő iskolát alapít 1640-ben, de tíz év múlva mindkettő megszűnt.

SZEPES (Scepusium). Hetesi Pethe Márton prépost 1604-ben nagy alapítványt tesz a rendház és iskola felállítására, de a végleges letelepedés csak 1622-ben valósul meg,

midőn néhány rendtag Pázmány hívására Szepesváraljára költözik és átveszik a Corpus Christi-kápolnához tartozó javadalmat. Széchenyi György és mások nagy alapítványai lehetővé teszik, hogy a misszióállomás 1701-ben rezidenciává fejlődik. Sokáig csak egy világi tanerő tanított az iskolában, de 1738-tól kezdve rendtag is tanít. Kezdő iskola maradt a rend eltörléséig a közeli löcsei kollégium mellett.

SZÉPLAK. Abauj m., a javadalom Kassa közelében Mislyével szemben, az első nagyszombati kollégium birtoka volt, melyet Oláh primás kérésére I. Ferdinánd adott a rendház és iskola fenntartására.

SZIGETVÁR (Szigeth). A török időkben vándor-, 1690-től a XVIII. század első negyedének végéig állandó misszióállomás volt plébániával.

SZKALKA, Trencsén mellett, az elenyészett apátság javait Püsky János nyitrai püspök a trencsényi kollégiumnak adta.

TÁBORI MISSZIÓK (Misiones Castrenses.) A XVII. és következő században a tábori papokat részben a Társaság adta. 1634-ben egv, 1659-ben 8, 1686-ban 10 jezsuita volt a császári és királyi hadsereg mellett. A békésebb idők beköszönte után is folytatják ezt a tevékenységet, bár szerényebb keretek között; 1747-ben 4, 1750-ben 3, 1767-ben 6 és 1773-ban 3 ezrednél jezsuiták a tábori papok. A nagyszombati házfőnök az er-

délyi és a temesvári házfőnök pedig a bán-sági seregek mellett a tábori főpap (superior) tisztét viseli.

TEMESVÁR (Temesvárinum). Az első jezsuita, P. Sfondrati, már 1580 körül működik és itt is hal meg 1583-ban. Utána az atyák többen megfordulnak a városban és vidékén, 1625—50 között vándor-misszióállomást kezdenek ugyanitt. A város felszabadulása után a török uralom alól 1717-ben a török mecsetet kapják, hogy templommá alakítsák. 1726-ban nyílik meg a gimnázium 3 osztálylyal, négy év múlva már új házat építenek. 1738-ban a rendtagok apostoli hivatásuknak estek áldozatul a nagy járvány idején. Az iskola 1744-ben négy, 1763-ban 5 osztályúvá bővült 3 tanárral. Az 1754-ben kezdett templomot nem fejezhették be 1773-ig. A tanítás mellett a plébániát is vezették. Érdekes megemlíteni, hogy P. Misseni 1726-ban a helybeli katonaliszteket tanította a hadi- és vízműépítészetre a Béga szabályozása és az erődítményépítések alkalmával. A ház mindvégig misszióállomás maradt.

TÖRÖKKOPPÁNY (Koppány), Somogy m., 1633—83 között török hódoltsági misszióállomás volt itt.

TÖRÖK MISSZIÓ (Missio Turcica). A hódoltsági területen már a XVI. század végén több páter működött az elárvelt katolikusok között. A XVII. században rövidebb-hosszabb ideig fennálló misszióállomásokat is szer-

vezték, így pl. Pécssett, Karánsebesen, Török-koppányban, Andocson, Veszprémben. Gyön-gyösön, Temesvárott, Belgrádban, Jassyban. E házakból kiindulva bejárták az atyák a vidéket és végezték a lelkipásztori teendőket. 1620-tól 1688-ig terjedő idő alatt 170 jezsuita nevével találkozunk a török területen. Az egyetlen 1650-ben pl. 25 rendtag nevét olvassuk a fennmaradt kéziratos névtárban, ezek mind a legnehezebb körülmények között teljesítették pásztori kötelességüket. A török missziók a győri kollégium rektorának közvetlen fennhatósága alá tartoztak.

TRENCSÉN, (Trenchinium). Püsky János nyitrai püspök 1644-ben a szalkai apátság javait a magyar jezsuitáknak adja, hogy a régóta tervezett magyar noviciátust felépíthessék. A következő évben le is telepedtek Szalkán, de 1647-ben átköltöztek a szomszédos Trencsénbe. Lippay primás nagyobb alapítványa lehetővé teszi, hogy 1649-ben a gimnázium, 1655-ben a noviciátus is megnyíljen. Széchenyi György primás 20—30 növendéket befogadó konviktus alapítására 80.000 forint összeget tesz le. A ház 1651-ben alakul át kollégiummá, iskolája 1673-ban hatosztályúvá bővül, 3 tanárral. A XVII. század második felében és a XVIII. század első negyedében nagyon mozgalmas volt a kollégium élete, a fellángoló háborúk, a gyakran fellépő pestis és az épületek kétszeri leégése miatt az oktatás többször szüne-

telt. 1772-től kezdve külön tanár volt a konviktusban a magyar nyelv és történelem tanítására.

TURÓC (Thurocz, Várallya, Znióvárallya). A Znióvár lábánál elterülő egykor elenyészett prémontrei prépostság javait Draskovich György bíboros kalocsai érsek kérésére Rudolf király az alapítandó jezsuita kollégiumnak adta. Az iskola megindult 1586-ban Znióvárallyán és fennállott a konviktussal együtt 1589-ig, ekkor átköltözött a kedvezőbb fekvésű nyitramegyei Vágsellyére, ahol 1606-ig maradt. Turócon kis rezidencia maradt néhány rendtaggal a nép lelki gondozására és a birtok kormányzására. Bocskay 1606-ban megfosztotta a Társaságot a prépostság javaitól és egyik hívének adta s a rendtagoknak mind Sellyéről, mind Znióvárallyáról távozniok kellett. Később az Illésházyaktól visszafoglalt javakat Forgách Ferenc primás, ennek halála után Pázmány kanta, azzal a kikötéssel, hogy a tervezett nagyszombati kollégium fenntartására évi 2000, később 3000 forintot fizessenek. Pázmány halála után a nagyszombati kollégiumra száll a prépostság minden java. A turóci rezidencia csendes működést fejt ki, 1639-ben kisebb latin iskola nyílik benne, melynek később nem találjuk a nyomát. 1756-tól kezdve elemi iskola és három év múlva már egytermes középiskola is fennáll a rendházban. A birtok sokat szenvedett a meg-megújuló felke-

lések és háborúk pusztításai következtében, gyakran éveken át semmit sem jövedelmezett.

UNGVÁR (Unghvárinum). Homonnai Drugeth György gróf meghívására 1613-ban megkezdődött a tanítás a homonnai kollégiumban, de a Bethlen-mozgalmak idején 1619-ben elűzik a rendtagokat, Drugethet megfosztják birtokaitól, fia 1630-ban visszaszerzi azokat és a rendtagokat újra Homonnára hívja. Tíz év múlva a nagyobb és védettebb Ungvárott épít házat, ahol már 1615 óta működött néhány páter. Az új iskola hamar felépült, de I. Rákóczi György 1644-ben összelöveti, így a tanítás csak két év múlva kezdődhetett meg a helyreállított épületben. Thököly a vár bevétele után felgyújtatta a kollégiumot és a rendtagokat szétkergette, akik csak 1685-ben térhettek vissza a városba és 1694-ben nyithatták meg a gimnáziumot. II. Rákóczi Ferenc felkelése idején újra elakad a tanítás, s csak 1718-ban kezdhető el. Ettől fogva zavartalanul folyt a kollégium munkája 1773-ig. A gimnázium hatosztályú volt 3 tanárral.

URVÖLGY (Vallis Minorum, Herrengrund). A Besztercebányától északra fekvő bányahelyen 1687-től kezdve működött egy állandó misszióállomás. A plébánia mellett az elemi iskolát igazgatták az atyák. 1757-ben nagy és szép templom épült a rendház mellett.

VÁGSELLYE (Sellye). Az itteni rendház 1586-ban nyílt meg mint rezidencia a turóci prépostsághoz tartozó birtokon. Kollégiummá akkor fejlődött, midőn 1598-ban Znióvár-aljáról az iskola ide költözött, de már 1606-ban Bocskay felkelése idején megszűnt. Pázmány halála után a turóci prépostsággal együtt Vágsellye is visszakerül a Társaság kezére. 1650—63 között iskolát nyitnak az atyák, melyet világi tanerő vezet. A szerencsétlen párkányi ütközet után a portyázó törökök felégették Sellyét. 1665-ben újraéled a misszióállomás, de iskoláról többé nincs szó.

VÁNDORMISSZIÓK (Misiones Vagae). Több-kevesebb páter mindig ki volt jelölve e fontos működésre. Rendszeren 2—3 rendtag együtt járt. Egyes vidékeken középpontokat is alkottak, u. n. vándormisszióállomásokat, melyek nem voltak állandó jellegű letelepedések, hanem a vállalt feladat befejezése után legtöbbször megszűntek. Később, különösen a XVII. században, midőn az állandó házak száma nagyobb volt, ezekből indultak ki apostoli körútjaikra az atyák. 1745-ben 4, 1750-ben 7, 1767-ben 24, 1773-ban ugyanannyi páter volt kijelölve népmissziók tartására, nem számítva azokat, aki segítették őket a missziózásban alkalmi vagy ismétlődő kiszállásaikkal.

VARASD (Varasdinum). A varasdi rendház mint vándor-misszióállomás kezdődött, 1678-ban kollégiummá fejlődött és rektora a

zágrábival együtt a horvát táblán is helyet kapott. Az alapító Thonhauser grófné volt, de a hatosztályú gimnázium bővítéséhez Draskovich Miklós győri püspök is hozzájárult.

VESZPRÉM. A török hódoltság idején 1649—77 között működött a városban egy misszióállomás, mely később is fennállt. A XVIII. században megkezdett templom ma is befejezetlenül áll. A veszprémvölgyi egykori apácázárda birtokait II. Ferdinánd 1627-ben a győri kollégium és iskola építésére adta.

VÖRÖSBERÉNY (Berény). *Az itteni birtokok Kajár faluval, Akarattya, Sándor, Mára és más pusztákkal együtt, mind Veszprém m., a győri kollégiumhoz tartoztak. Néhány páter és 1—2 testvér lakott állandóan a birtok kezelésére és a környék katolikusainak lelki gondozására.*

ZÁGRÁB (Zagrabia). 1603-ban hívták meg a horvátok a jezsuitákat a katolikus hívők gondozására és a hitélet fejlesztésére. A misszióállomás 1606-ban rezidenciává és hat évvel később kollégiummá fejlődött. A gimnázium alapítója P. Thonhauser Ignác, aki atyai örökségét adta erre a célra. II. Mátyás király a glogonici prépostság javait ajándékozta a kollégium fenntartására. Dianesevich Miklós zágrábi nagyprépost és aurániai perjel saját vagyonából megalapítja a bölcséleti tanulmányok végzésére szolgáló akadémiát, vagyis főiskolát, mely 1666-tól nemcsak a

végzettséget igazoló diploma, hanem egyetemi fokozatok adományozására is fel volt jogositva.

ZNIÓVARALJA (Várallja, Turóc). A Znióvár tövében alapított prépostságot 1585-ben kapta meg a turóci kollégium. Forrásaink hol ezen, hol amazon a néven említik.

ZSOLNA. Biztos adatokkal igazolható, hogy már 1654-ben működtek e város falai között rendtagok. Az állandó misszióállomás akkor alakult meg, mikor Szelepcsényi György primás 1673-ban két jezsuitát küldött a városba. A telep 1689-ban székházzá fejlődött, a plébániát is gondozták. A kezdetben osztatlan iskola 1691-ben nyílt meg, mely később négyosztályú középiskolává bővült.

2. Mai magyar rendházak.

1. *Budapest, VIII., Mária-utca 25.* Itt lakik a magyar jezsuita rendtartomány főnöke. (1909.)
2. *Budapest, VIII., Mária-utca 25.* Jézus Szíve templom és rendház, a rend kiadásában megjelenő lapok, Mária-kongregáció, Jézus Szíve Szövetség, Szívgarda és a támingi misszió itthoni gondnokságának központja. (1886.)
3. *Budapest, XII., Labanc-utca 57.* Manréza férfilelkigyakorlatos ház, a rendi noviciátus székhelye. (1928.)

4. *Hódmezővásárhely*, Szent István-tér 4. Szent István templom, rendház és plébánia. (1936.)
5. *Kalocsa*, Pest megye. Szent István templom, rendházzal kapcsolatos kollégium, gimnázium, konviktus, rendi és érseki kieszeminárium. (1860.)
6. *Kassa*, Bubics Zsigmond-utca 6. Bölcséleti főiskolával kapcsolatos kollégium. (1939.)
7. *Kispest*, Rózsa-utca 122. Jézus Szíve templom és rendház. (1939.)
8. *Kolozsvár*, Monostor 12. A Hétfájdalmú Szűzanyáról nevezett templom, rendház és plébánia. (1935.) (1940-től.)
9. *Mezőkövesd*, Mátyás király-utca 47, Borsod megye. Jézus Szíve templom és rendház. (1923.)
10. *Nagykapornak*, Zala megye. Apátság. Urunk színeváltozásáról címzett templom, rendház, pébánia és apátsági birtok. (1859.)
11. *Pécs*, Pius-Kollégium, Gróf Zichy Gyula-utca 6. Jézus Szíve templom, rendházzal kapcsolatos kollégium, gimnázium, konviktus, rendi kieszeminárium. (1912.)
12. *Szalmárnémeti*, Pázmány Péter-utca 3. Kálvária templom, rendház és konviktus. (1857.) (Vissza 1940-ben.)
13. *Szeged*, Kálvária-utca 39. Szent József templom, hittudományi főiskolával kapcsolatos kollégium. (1920.)

14. *Szeged*, Dóm-tér 2. Egyházmegyei Szent Gellért Szeminárium és hittudományi főiskola. (1930.)
15. *Támingi Misszió Kínában*. Apostoli eljáróság több rendházzal és kisebb hit-hirdető állomással. (1936. Teljesen magyar fennhatóság alatt.)

Átmeneti állomások: 1863—67 szatmári papnevelő intézet igazgatása; 1921—28 érdi házban működött a noviciátus. A pozsonyi rendház 1854—1919-ig, bölcséleti főiskolával 1912-ig, a nagyszombati 1853—1919-ig mint magyar noviciátus működött. 1919-ben előbb csehszlovák, 1931-ben a szlovák rendtartományhoz tartoznak. A szatmári rendház és konviktus 1940-ben került vissza.

II. KÖZPONTI RENDI KORMÁNYZAT.

Természetes, hogy amint a katolikus Egyházban a pápa a legfőbb hatalom birtokosa, azonképpen a Jézustársaságra nézve is a mindenkori pápa az első kormányzó és törvényhozó előljáró. A Társaság keretén belül a rendalkotmány szellemében így oszlik meg a törvényhozó és kormányzó joghatóság:

1. *Egyetemes rendgyűlés (Congregatio Generalis)*. A Jézustársaság keretén belül az egyetemes rendgyűlés, melyet más rendek nagykáptalannak neveznek, alkotja a legfőbb és egyedüli törvényhozó hatalmat. Tagjai a rendfőnök vagy helyettes rendfő, tanácsosai, minden rendtartomány főnöke és a rendtartományi két kiküldött vagy választó (elector). Az egyetemes rendgyűlés az általános rendfőnök halála után gyűlésezik, hogy megválassza az új rendfőnököt, de előfordult az is, hogy a rendfőnök életében hívták össze, pl. X. Ince pápa rendelkezésére, aki elrendelte, hogy minden kilencedik évben tartson a Társaság egyetemes rendgyűlést, máskor meg az elaggott rendfőnök mellé kellett helyettest választani utódlási joggal, vagy más fontos döntések miatt. A résztvevők száma ingadozott a háborúk és más akadályok miatt.

2. *Tartományi ügyvivők gyűlései (Congregatio Procuratorum)*. A rendalkotmány előírásai értelmében már Borja Szent Ferenc rendfőnök ideje óta tartanak ilyen gyűléseket háromévenként. Sokszor nem voltak e gyűlések megtarthatók külső akadályok miatt. Megelőzi ezt a gyűlést, akár az előbbit is a *rendtartományi gyűlés (Congregatio Provincialis)*, mely megválasztja — ha egyetemes rendgyűlésről van szó, a két electort; ha tartományi ügyvivők gyűlése esedékes, akkor az ügyvivőt (procurator). Az ügyvivők gyűlése rendszeren három napig tart. Az ügyvivők külön-külön beszámolnak rendtartományuk állapotáról a rendfőnöknek, együttesen arról döntenek, hogy össze kell hívni vagy sem az egyetemes rendgyűlést. A megjelentek létszáma ingadozott, mert a kitört háborúk és egyéb gátló okok miatt nem minden arra jogosított jelenhetett meg.

3. *Általános rendfőnök (Praepositus Generalis Societatis Jesu)*. A rendfőnök gyakorolja a Társaság keretén belül a legfőbb kormányzó joghatóságot. Életfogytig marad hivatalában, Rómában lakik; támogatják tanácsosai és egyéb hivatalok betöltői, akik mellette tartózkodnak és a központi házban laknak (Curia Generalis).

4. *Helyettes rendfőnök (Vicarius Generalis)*. Kinevezi írásban vagy élőszóval az akadályozott rendfőnök (távollét, betegség miatt); a rendfőnök olyan zárt írásban nevezi

ki, melyet a rendfőnök halála után bontanak fel; ha ez nem történt meg, akkor a Rómában lakó és jogosult rendtársak választják. E helyettes címe Vicarius Generalis (temporarius). Ha az egyetemes rendgyűlés választja az elaggott rendfőnök mellé utódlási joggal, akkor Vicarius Generalis (cum iure successionis vagy Perpetuus). Vicarius Perpetuus jellegű volt az Oroszországban megválasztott helyettes rendfőnök megbízatása és a mostani Vicarius Generalisé is, akinek helyettesi tevékenysége a mostani rendfőnök élettartamára szól. A Vicarius feladata, hogy összehívja az egyetemes rendgyűlést, azon elnököljön a rendfőnök megválasztásáig és kormányozza Társaságot az üresedés idején. Nem szerepelnek a névsorban azok, akik a távollevő vagy beteg rendfőnököt rövid ideig és csak átmenetileg helyettesítették.

5. *A rendkormányzat tanácsosainak* a hivatalos címe *assistens*. Mindig a rendfőnökök mellett vannak ezek a tanácsosok, s akkora az ügykörük, mekkorát a rendfőnök rájuk bíz. Az egyetemes rendgyűlés választja őket. Ha betegség vagy halál okán szükséges újabb tanácsos kinevezése, akkor az assistensek és tartományfőnökök megkérdezése után a rendfőnök nevezi ki. *Assistentia* annak a rendi körzetnek a neve, mely több rendtartományból áll, ügyeit egy-egy assistens intézi, illetve közvetlenül segíti a rend-

főnököt a kormányzásukban. 1773-ig ezek az assistentiák voltak: Italiae, Lusitaniae, Hispaniae, Galliae, Germaniae és Poloniae. Ma a következők állanak fenn: Italiae, Germaniae, Galliae, Hispaniae, Angliae, Americae, Slavicae és Americae Latinae. A magyar rendtartomány az Assistentia Germaniae keretébe tartozik, amint az ausztriai rendtartomány is kezdettől fogva. Így azután a felsorolásban csak ennek az assistenseit nevezzük meg. Az Assistentia Germaniae keretébe tartozik most a magyar, osztrák, három német, holland, litván rendtartomány, az észti és lett misszió.

6. *Általános ügyvivő (Procurator Generalis)*. Sok olyan ügy merül fel a rend életében, mely gyakorlatot és utánjárást igényel, elsősorban a Szentszékkal szemben áll fenn ez a hivatali kapcsolat. Ilyen ügyekben jár el az általános ügyvivő. 1921 óta két részre választották ügykörét: a jogi és egyéb kormányzati ügyekben a Procurator képviseli továbbra is a Társaságot, míg az anyagi ügyekben az akkor szervezett Oeconomus Generalis — általános gondnok hivatala illetékes.

7. *Rendfőnöki titkár. (Secretarius Societatis Jesu)*. A rendfőnök jobbkeze, bizalmi állást tölt be, neve az aktákon is szerepel.

8. *Tartományfőnök (Praepositus Provincialis)*. Az egész Jézustársaság kisebb egységekre rendtartományokra (provincia) oszlik.

A rendtartományok az egész országra kiterjedhetnek, mint hazánkban, vagy csak országrészekre, mint Németországban, ahol több rendtartomány működik. A rendtartományt a tartományfőnök kormányozza, aki az egyik középponti rendházban lakik, évenként meglátogatja a joghatósága alá tartozó házakat, háromévenként összehívja a tartományi rendgyűlést, résztvesz az egyetemes rendgyűlésen, végzi a munkabeosztást és személycserét. Négytagú tanács támogatja, a tanácsosok címe Consultor provinciae. A tartományfőnököt a három felterjesztett név közül az általános rendfőnök nevezi ki. Ugyancsak így történik a nagyobb házak elöljáróinak kinevezése, míg a kisebb rendházak élére a tartományfőnök helyez házfőnököt.

E nyolc pont alatt felsoroltak neve vagy címe sokszor szerepel a rendi aktákon. A következő felsorolások nyomán könnyű tájékozódni a régi írásokban az írónak, kutatónak vagy érdeklődőnek.

1. Egyetemes rendgyűlés.

(Congregatio Generalis)

I. 1558 jún. 21-től szept. 10-ig. Láinez rendfőnök-helyettes 1556 novemberre hirdette meg, de a háborús zavarok miatt előbb a következő év

áprilisára kellett halasztani, s végül is a jelzett időben tarthatták az egybehívottak tanácskozásait. Átnézték és szentesítették a rendalkotmányt és a Társaság középponti kormányzását úgy szervezték, hogy a rendfőnök mellé 4 kormánytanácsost adtak.

- II. 1565 jún. 21-től szept. 3-ig. Láinez halála után Borját választották rendfőnökké.
- III. 1573 ápr. 12-től jún. 16-ig. Az elhalt Borja helyébe Mercurient választották rendfőnökké.
- IV. 1581 febr. 7-től ápr. 22-ig. Aquavivat választották rendfőnökké.
- V. 1593 nov. 3-tól 1594 jan. 18-ig. E rendgyűlést Aquaviva hívta össze VIII. Kelemen pápa rendeletére.
- VI. 1608 febr. 21-től márc. 29-ig. Aquaviva hívta össze a Rómában megjelent rendi ügyvivők véleményezésére.
- VII. 1615 nov. 5-től 1616 jan. 26-ig. Aquaviva halála után Vitelleschit választották rendfőnökké.
- VIII. 1645 nov. 21-től 1646 ápr. 14-ig. Carafát választották meg az elhunyt Vitelleschi helyébe.
- IX. 1649 dec. 13-tól 1650 febr. 23-ig. Piccolominit választották az elhalt Carafa utódjául.
- X. 1652 jan. 7-től márc. 20-ig. Piccolomini halála után összehívott rendgyűlés előbb Gottifredit, majd ennek gyors elhunytá után Nickelt választotta rendfőnökké.
- XI. 1661 május 9-től júl. 27-ig. X. Ince pápa 1645-ben elrendelte, hogy a rendfőnökök minden kilencedik évben hívjanak össze egyetemes rendgyűlést, még abban az esetben is, ha nem kerülne sor általános rendfőnök választására. Az 1645-től következő rendfőnökök rö-

vid ideig kormányoztak. Nickel összehívta a rendgyűlést, s tekintetbe véve aggkorát és állandó betegeskedését, az egybegyűlt atyáktól helyettest kért. Olivát választották meg utód-lási joggal.

XII. 1682 jún. 22-től szept. 6-ig. Oliva halála után Noyelle került a Társaság élére.

XIII. 1687 jún. 22-től szept. 7-ig. A választók Gonzálezre bízta a rend vezetését.

XIV. 1696 nov. 19-től 1697 jan. 16-ig. González generális hívta össze X. Ince pápa érvényben levő rendelete értelmében.

XV. 1706 jan. 20-tól ápr. 3-ig. González megbízásából Tamburini helyettes hívta össze, X. Ince még mindig érvényben levő rendelete értelmében. A közben elhalt González utódjául Tamburinit választották rendfőnökké.

XVI. 1730 nov. 19-től 1731 febr. 13-ig. A Tamburini halála után tanácskozó rendgyűlés Retz Ferencet választotta rendfőnökké.

XVII. 1751 jún. 22-től szept. 5-ig. Viscontit választották meg Retz Ferenc utódjává.

XVIII. 1755 nov. 18-től 1756 jan. 28-ig. Az elhalt Visconti örökébe Centurione lépett.

XIX. 1758 május 9-től jún. 18-ig. Az elhunyt Centurione után Ricci Lőrinc vette át a Társaság kormányzását.

Oroszországban: u. n. polocki rendgyűlések.

I. 1782 okt. 10—18. Megválasztották P. Czerniewiczet.

II. 1785 szept. 20-tól okt. 2-ig. Megválasztották P. Lienkiewiczet.

III. 1799 jan. 27-től febr. 4-ig. Megválasztották P. Kareut, aki az 1801 márc. 7-én kibocsátott breve alapján rendfőnökké lép elő.

- IV. 1802 okt. 4—14. Megválasztották P. Grubert.
 V. 1805 aug. 27-től szept. 7-ig. Megválasztották P. Brzozowskit.
 XX. 1820 okt. 9-től dec. 10-ig. P. Fortis lesz rendfőnök.
 XXI. 1829 jún. 30-tól aug. 17-ig. P. Roothaanra bízzák a Társaság vezetését.
 XXII. 1853 jún. 22-től aug. 31-ig. P. Beckx veszi át a rendkormányt.
 XXIII. 1883 szept. 16-tól okt. 23-ig. A rendgyűlés P. Anderledyt választja az elaggott P. Beckx mellé utódlási joggal.
 XXIV. 1892 szept. 24-től dec. 5-ig. P. Martint Loyolában megválasztják rendfőnökké.
 XXV. 1906 szept. 1-től okt. 18-ig. P. Wernz veszi át a vezetést.
 XXVI. 1915 febr. 2-től márc. 18-ig. P. Ledóchow-skit állítják a Társaság élére.
 XXVII. 1923 szept. 8-tól dec. 21-ig. A Társaság alkotmányát az új Codex Juris Canonici előírásai szerint átdolgozták.
 XXVIII. 1938 szept. 8-tól dec. 21-ig. Résztvett 99, ill. később 101 tag. A Társaság helyzete és a korkérdések megvitatása volt a rendgyűlés tanácskozásainak tárgya.

2. Tartományi ügyvivők gyűlése.

(Congregatio Procuratorum.)

1. 1568 okt. 2—6, Borja Ferenc alatt, 18 taggal.
2. 1571 jún. Borja alatt, tagok száma ismeretlen.
3. 1576 jún. 17—22, Mercurien alatt, 21 taggal.

4. 1579 nov. 2—5, Mercurien alatt, 21 taggal.
5. 1584 nov. 16—19, Acquaviva alatt, 25 taggal.
6. 1587 nov. 16—19, Acquaviva alatt, 25 taggal.
7. 1590 nov. 23—26, Acquaviva alatt, 24 taggal.
8. 1597 nov. 23—26, Acquaviva alatt, 24 taggal.
9. 1600 jún. 6—9, Acquaviva alatt, 25 taggal.
10. 1603 nov. 16—19, Acquaviva alatt, 24 taggal.
11. 1606 nov. 16—19, Acquaviva alatt, 24 taggal.
12. 1611 nov. 16—19, Acquaviva alatt, 27 taggal.
13. 1619 nov. 16—19, Vitelleschi alatt, 29 taggal.
14. 1622 nov. 16—19, Vitelleschi alatt, 28 taggal.
15. 1625 nov. 24—27, Vitelleschi alatt, 26 taggal.
16. 1628 nov. 21—24, Vitelleschi alatt, 32 taggal.
17. 1633 nov. 16—19, Vitelleschi alatt, 31 taggal.
18. 1636 nov. 17—20, Vitelleschi alatt, 29 taggal.
19. 1639 nov. 16—19, Vitelleschi alatt, 27 taggal.
20. 1642 nov. 21—24, Vitelleschi alatt, 30 taggal.
21. 1655 nov. 16—19, Nickel alatt, 30 taggal.
22. 1658 nov. 21—24, Nickel alatt, 33 taggal.
23. 1665 nov. 16—19, Oliva alatt, 33 taggal.
24. 1669 nov. 16—19, Oliva alatt, 31 taggal.
25. 1672 nov. 17—20, Oliva alatt, 26 taggal.
26. 1675 nov. 18—21, Oliva alatt, 32 taggal.
27. 1678 nov. 18—21, Oliva alatt, 30 taggal.
28. 1681 nov. 16—19, Oliva alatt, 27 taggal.
29. 1685 nov. 18—21, Noyelle alatt, 29 taggal.
30. 1690 nov. 16—19, González alatt, 33 taggal.
31. 1693 nov. 16—19, González alatt, 32 taggal.
32. 1700 nov. 16—19, González alatt, 31 taggal.
33. 1711 nov. 16—19, Tamburini alatt, 32 taggal.
34. 1714 nov. 16—19, Tamburini alatt, 22 taggal.
35. 1717 nov. 16—19, Tamburini alatt, 23 taggal.
36. 1723 nov. 16—19, Tamburini alatt, 25 taggal.
37. 1727 nov. 16—19, Tamburini alatt, 23 taggal.

38. 1737 nov. 16—19, Retz alatt, 28 taggal.
39. 1746 nov. 19—22, Retz alatt, 19 taggal.
40. 1749 nov. 16—19, Retz alatt, 23 taggal.
41. 1832 nov. 16—19, Roothaan alatt, 14 taggal.
42. 1835 nov. 29—dec. 2, Roothaan alatt, 15 taggal.
43. 1838 nov. 16—19, Roothaan alatt, 16 taggal.
44. 1841 nov. 16—19, Roothaan alatt, 19 taggal.
45. 1844 nov. 16—19, Roothaan alatt, 16 taggal.
46. 1847 nov. 16—19, Roothaan alatt, 20 taggal.
47. 1856 nov. 16—19, Beckx alatt, 21 taggal.
48. 1862 nov. 17—20, Beckx alatt, 23 taggal.
49. 1865 nov. 16—19, Beckx alatt, 24 taggal.
50. 1868 nov. 16—19, Beckx alatt, 26 taggal.
51. 1886 szept. 8—11, Anderledy alatt, 28 taggal.
52. 1889 szept. 9—12, Anderledy alatt, 28 taggal.
53. 1896 szept. 27—30, Martin alatt, 28 taggal.
54. 1899 szept. 27—30, Martin alatt, 28 taggal.
55. 1902 szept. 27—30, Martin alatt, 28 taggal.
56. 1910 szept. 27—30, Wernz alatt, 33 taggal.
57. 1913 szept. 27—30, Wernz alatt, 33 taggal.
58. 1920 szept. 27—30, Ledóchowski alatt, 36 taggal.
59. 1927 szept. 27—30, Ledóchowski alatt, 41 taggal.
60. 1930 szept. 27—30, Ledóchowski alatt, 45 taggal.
61. 1933 szept. 27—30, Ledóchowski alatt, 47 taggal.

3. Általános rendfőnökök.

(Praepositus Generalis Societatis Jesu.)

LOYOLAI SZENT IGNÁC. Spanyolországi baszk-nemzetiségű. Született Loyolában 1491 vagy 1493-ban. Első általános rendfőnök. Megválasztot-

ták az első társak 1541 április 19-én. Ekkor 50 éves volt. Kormányzott 15 évig és 3 hónapig, III. Pál. III. Gyula, II. Marcell, IV. Pál pápák idejében. Meghalt 1556 július 31-én. V. Pál pápa 1609 július 27-én boldoggá, XV. Gergely 1622 március 12-én szentté avatta. Ünnepe júl. 31-én.

LAÍNEZ JAKAB. Spanyol. Született Almazánban 1512-ben. 1534-ben fogadalmat tesz. Szent Ignác halála után rendfőnök-helyettesé választották. Az első egyetemes rendgyűlés 1558 július 2-án 20 szavazat közül 13-mal rendfőnökké választotta. Láinez ekkor 46 éves volt. Kormányzott 6 évig és 6 hónapig, IV. Pál és IV. Pius pápák idejében. Meghalt 1565 január 19-én, 53 éves korában.

BORJA SZENT FERENC. Spanyol. Született Gandiában 1510-ben. Előbb gandiái herceg és spanyol alkirály. Szent Ignác vette fel a rendbe. 1548-ban fogadalmakat tesz, s 1551-ben pappá szentelik. Láinez halála után rendfőnök-helyettes. A második egyetemes rendgyűlésen résztvett 31 választó közül 23 rendfőnökké tette 1565 július 2-án. Borja ekkor 55 éves volt. Kormányzott 7 évig és 3 hónapig, IV. Pius, V. Pius és XIII. Gergely pápák idejében. Meghalt 1572 október 1-én, 62 éves korában. VIII. Orbán 1624 november 24-én boldoggá, X. Kelemen 1671 április 12-én szentté avatta. Ünnepe október 10-én.

MERCURIEN EBERHARD. Belga. Született Marcourban 1514-ben. Mint plébános lemondott javadalmáról és 1548-ban a Társaságba lépett. Házfőnök, tartományfő, a rendfőnök tanácsosa volt. A harmadik egyetemes rendgyűlésen 47 szavazat közül 27-tel rendfőnökké választották 1573 április 23-án. Ekkor 59 éves volt. Kormányzott 7 évig és 3 hónapig XIII. Gergely pápa ide-

jében. Elhunyt 1580 augusztus 1-én, 66 éves korában.

ACQUAVIVA KOLOS. Nápolyi olasz. Született Nápolyban 1543-ban. A pápai udvarban betöltött tisztjéről lemondva 1567-ben a Társaságba lépett. Előbb a nápolyi, majd a római rendtartomány főnöke lett. A negyedik egyetemes rendgyűlés 57 választója csaknem egyhangú szavazással rendfőnökké választotta 1581 február 19-én. Aquaviva ekkor 38 éves volt. Kormányzott 34 évig XIII. Gergely, V. Sixtus, VII. Orbán, XIV. Gergely, IX. Ince, VIII. Kelemen, XI. Leó és V. Pál pápák idejében. Kormányzása alatt kétszer hívott össze egyetemes rendgyűlést. Meghalt 1615 január 31-én 72 éves korában.

VITELLESCHI MUTIUS. Római olasz. Született Rómában 1563-ban. A Társasághoz 1583-ban csatlakozott. Működött mint filozófiai és teológiai tanár, kivált mint szónok, előbb rektor, majd tartományfőnök és végül általános rendfőnök tanácsosa. A hetedik egyetemes rendgyűlésen 39 szavazattal 75 közül rendfőnökké választották 1615 november 15-én. 52 éves volt ekkor. Kormányzott 29 évig és 3 hónapig, V. Pál, XV. Gergely, VIII. Orbán s X. Ince pápák idejében. Meghalt 1645 február 9-én 82 éves korában.

CARAFÁ VINCÉ. Nápolyi olasz. Született Nápolyban 1585-ben, a rendbe lépett 1604-ben. Előbb filozófiai tanár, majd az újszerzetesek mestere, házfőnök és végül a nápolyi rendtartomány főnöke. A nyolcadik egyetemes rendgyűlésen résztvett 88 választó közül 52 bizalma a Társaság élére állította 1646 január 7-én. 62 éves volt, mikor megválasztották. 3 évig és 5 hónapig kormányozta a rendet X. Ince pápa alatt. Meghalt 1649 június 8-án 65 éves korában.

PICCOLOMINI FERENC. Olasz. Született Sienában 1582-ben. A Társaságba lépett 1600-ban. Előbb a filozófia és teológia tanára, majd később a római, milánói és velencei rendtartományok főnöke. 67 éves volt, midőn a kilencedik egyetemes rendgyűlés 1649 dec. 21-én 80 szavazat közül 59-cel rendfőnökké választotta. Kormányzott 1 évig és 6 hónapig X. Ince pápasága idejében. Meghalt 1651 jún. 17-én, 69 éves korában.

GOTTIFREDI SÁNDOR. Olasz. Született Rómában 1595-ben, A Társaság tagja lett 1610-ben. Kiváló szónok, a teológia és filozófia tanára, később rendfőnöki titkár és tartományfő. A tizedik egyetemes rendgyűlés nagy szótöbbséggel rendfőnökké választotta 1651 jan. 21-én. Kormányzott 2 hónapig, X. Ince pápasága idejében. Meghalt 1652 márc. 12-én, 57 éves korában.

NICKEL GOSWIN. Német. Született 1582-ben, a rendbe lépett 1604-ben. Filozófiai tanár, tartományfőnök és rendfőnöki kormánytanácsos. 70 éves volt, midőn a tizedik egyetemes rendgyűlés Gottifredi korai elhunytá után 77-ből 55 szavazattal rendfőnökké választotta 1652 márc. 17-én. Kormányzott 12 évig és 4 hónapig, X. Ince és VII. Sándor pápák idejében. Összehívta a tizenegyedik egyetemes rendgyűlést, mely az elaggott és beteg rendfőnök mellé rendfőnök-helyettést választott utódlási joggal. Meghalt 1664-ben júl. 31-én, 82 éves korában.

OLIVA JÁNOS PÁL. Olasz. Született Genuában 1600-ban, a rend tagja lett 1616-ban. Rector, az újszerzetesek mestere és egy emberöltőn át a pápai udvar szónoka. A Nickel összehívta tizenegyedik egyetemes rendgyűlés 1661 június 7-én rendfőnök-helyettessé választotta és a Társaság

kormányzását is rábízta. 61 éves volt ekkor s 20 évig és 5 hónapig állott a rend élén. Az Egyházat VII. Sándor, IX. Kelemen, X. Kelemen, XI. Ince pápák kormányozták. Meghalt 1681 nov. 26-án, 81 éves korában.

NOYELLE KÁROLY. Belga. Született Bruxellesben 1615-ben. 1630-ban lépett a Társaságba. Rendfőnöki titkár, majd tanácsos. A tizenkettedik egyetemes rendgyűlés egyhangú szavazással rendfőnökké választotta 1682 júl. 5-én, 67 éves korában. 4 évig és 5 hónapig kormányzott XI. Ince pápa idejében. Meghalt 1686 dec. 12-én, 71 éves korában.

GONZÁLEZ THYRSUS. Spanyol. Született a leóni Argantában 1622-ben. 1642 óta volt e rend tagja. Előbb teológiai tanár, később népmissziókat tartott. 66 éves volt, midőn a tizenharmadik egyetemes rendgyűlés 1687-ben júl. 6-án rendfőnökké választotta. 18 évig és 3 hónapig állott a rend élén, XI. Ince, VIII. Sándor, XII. Ince, XI. Kelemen pápák idejében. Meghalt 1705 okt. 27-én 84 éves korában.

TAMBURINI MICHELANGELO. Olasz. 1648-ban született Modenában. 1665-től a rend tagja. Előbb a filozófia és teológia tanára, később egymásután rektor, tartományfőnök, rendfőnöki titkár és 1703-tól a beteg González helyettesévé nevezi és a Társaság kormányzását is rábízta. A tizenötödik egyetemes rendgyűlés 1706-ban jan. 31-én a második szavazási menetben 62 szavazattal rendfőnökké választotta. 58 éves volt, midőn rendfőnök lett. Kormányzott 24 évig és 1 hónapig, XI. Kelemen, XIII. Ince, XIII. Benedek pápák uralkodása idejében. Meghalt 1730 febr. 28-án, 82 éves korában.

RETZ FERENC. Csehnémet. Prágában született

1673-ban, s 1689-ben lépett a Társaságba. Előbb filozófiát és teológiát tanított, később rektor, cseh tartományfőnök és 1725-től a rendfőnök mellett tanácsos lett. A tizenhatodik egyetemes rendgyűlés mindjárt az első menetben egyhangú szavazással rendfőnökké választotta 1730 nov. 30-án. 58 éves volt. 20 évig állott a rend élén, XII. Kelemen és XIV. Benedek pápák idejében. Meghalt 1750 nov. 19-én, 78 éves korában.

VISCONTI IGNÁC. Olasz. Milánóban született 1682-ben, s 1702-ben lépett a Társaságba. Szónoklattan, filozófiát, teológiát tanított, később házfőnök, tartományfő és rendfőnök-helyettes volt. 69 éves volt már, midőn a tizenhetedik egyetemes rendgyűlés 1751 júl. 4-én nagy szótöbbséggel a rend élére állította. 3 évig és 10 hónapig kormányzott XIV. Benedek pápa uralkodása alatt. Meghalt 1755 május 4-én, 73 éves korában.

CENTURIONE ALAJOS. Olasz. Genuában született 1686-ban. 1703-ban csatlakozott a Társasághoz. Középkolai, majd filozófiai és teológiai tanár és 1751-től tanácsos. Visconti halála után rendfőnök-helyettes. A tizennyolcadik egyetemes rendgyűlés nagy szótöbbséggel 1755 nov. 30-án rendfőnökké választotta. 67 éves volt az új rendfőnök. 1 évig és 10 hónapig kormányozta a rendet, XIV. Benedek pápasága idejében. Meghalt 1757 okt. 2-án, 69 éves korában.

RICCI LÖRINC. Olasz. 1703-ban született Flórenben. A Társaságba 1718-ban lépett. Szónoklattan, filozófiát és teológiát tanított, később a rendfőnök titkára lett. Mint ilyent választotta meg a tizenkilencedik egyetemes rendgyűlés 1758 május 21-én a második szavazásnál rendfőnökké. 58 éves volt ekkor. 15 évig és 2 hónapig

kormányozta a Társaságot, XIII. Kelemen és XIV. Kelemen pápasága alatt. A Társaság 1773 júl. 21-én történt feloszlata után az Angyalvárba zárták őt ellenségei. Meghalt 1775 nov. 24-én, 73 éves korában.

Oroszországban:

CZERNIEWICZ SZANISZLÓ. Litván. Polocki rektor, helyettes tartományfőnökből helyettes rendfőnökké választották. 1782 okt. 17-én. Kormányzott 2 évig és 9 hónapig VI. Pius pápasága alatt. Elhunyt 1785 júl. 18-án 57 éves korában.

LIENKIEWICZ GÁBOR. Litván. Helyettes rendfőnök assistense, polocki rektor és elődje halála után h. rendfőnök. Megválasztották 1785 szept. 27-én. Kormányzott 13 évig és 2 hónapig VI. Pius pápasága alatt. Meghalt 1798 nov. 10-én 76 éves korában.

KAREU FERENC. Litván. Assistens, polocki rektor és helyettes rendfőnök elődje halála után. Megválasztották 1799 febr. 1-én. VII. Pius 1801 márc. 7-én Praepositus Generalis címmel tisztelte meg. Kormányzott 3 évig és 6 hónapig VI. és VII. Pius pápasága alatt. Meghalt 1802 júl. 30-án, élt 68 évet.

GRUBER GÁBOR. Osztrák. Elődje assistense és szentpétervári rektor. Megválasztották 1802 okt. 10-én. Kormányzott 2 évig és 6 hónapig VII. Pius pápasága alatt, aki a nápolyi rendtartományra is kiterjesztette joghatóságát. Meghalt 1805 márc. 26-án 65 éves korában.

BRZOWSKI TÁDÉ. Lengyel. Elődje assistense és titkára. Megválasztották 1805 szept. 2-án. Kormányzott 8 évig és 11 hónapig VII. Pius alatt, aki 1814 aug. 7-én visszaállította az egész földön a Társaságot és rendfőnökévé nevezte őt.

Visszaállítás után:

BRZOZOWSKI TADÉ. Oroszországból kormányozta az egyetemes rendet 5 évig és 6 hónapig VII. Pius alatt. Elhunyt 1820 febr. 5-én 71 éves korában.

FORTIS ALAJOS. Olasz. Megválasztották 1820 okt. 18-án. Kormányzott 8 évig és 3 hónapig VII. Pius és XII. Leó alatt. Elhunyt 1829 jan. 27-én 80 éves korában.

ROOTHAAN JÁNOS. Holland. Korábban tanár, szónok, népmissziós, turini rektor, helyettes tartományfőnök. Megválasztották 1829 július 9-én. Kormányzott 23 évig és 10 hónapig VIII. Pius, XVI. Gergely és IX. Pius alatt. Meghalt 1853 május 8-án 68 éves korában.

BECKX PÉTER. Belga-flamand. Udvari lelkész, louvaini rektor és osztrák tartományfőnök. Megválasztották 1853 júl. 2-án. Kormányzott 33 évig és 8 hónapig IX. Pius és XIII. Leó alatt. Utolsó években helyettesének adta át a Társaság ügyeinek intézését. Elhunyt 1887 márc. 4-én 93 éves korában.

ANDERLEDY ANTAL. Svájci. Népmissziós, rektor, tartományfőnök, assistens. Megválasztották utódlási joggal helyettesé 1883 szept. 24-én. Kormányzott előbb mint helyettes, azután mint rendfőnök összesen 8 évig és 11 hónapig XIII. Leó alatt. Meghalt 1892 jan. 18-án 73 éves korában.

MARTIN LAJOS. Spanyol. Rektor, tartományfőnök, rendfőnök mellett s. titkár és elődje halála után vicarius. Megválasztották 1892 okt. 2-án Loyolában. Kormányzott 13 évig és 6 hónapig XIII. Leó és X. Pius alatt. Elhunyt 1906 ápr. 18-án 60 éves korában.

WERNZ FERENC. Német. Egyházjog tanára és a római Gergely-egyetem rektora. Megválasztották 1906 szept. 8-án. Kormányzott 7 évig és 11 hónapig X. Pius alatt. Elhunyt 1914 aug. 19-én 72 éves korában.

LEDÓCHOWSKI LADOMÉR. Lengyel. Rektor, tartományfőnök, assistens. Megválasztották 1915 febr. 11-én. Kormányoz ettől az időtől fogva XV. Benedek, XI. és XII. Pius pápasága alatt.

4. Helyettes rendfőnök.

(Vicarius Generalis Societatis Jesu.)

NADAL JEROMOS. 1554 őszétől 1556 júl. 31-ig. A már nagyon beteg rendalapító nevezte ki, hogy vezesse a Társaság kormányzását.

LAÍNEZ JAKAB. 1556 júl. 31-től 1558 júl. 2-ig. Szent Ignác halála után választották meg.

SALMERÓN ALFONZ. 1561 júl. 1-ől 1562 májusig. Láínezt a pápa Franciaországba küldötte, ki az itáliai rendházak kormányzását, távolléte idejére, Salmerónra bízta.

BORJA SZENT FERENC. 1562 májusától 1564 febr.-ig. Mivel Salmerónt a trienti zsinatra küldötte a pápa, az itáliai házak kormányzását Borja vette át.

BORJA SZENT FERENC. 1565 jan. 19-től júl. 2-ig. Láínez nem nevezett meg helyettes rendfőnököt halála esetére. A római jogosított rendtagok Borját választották meg.

NADAL JEROMOS. 1571 jún. 30-tól 1572 szept. 28-ig. Borját a pápa Spanyol- és Franciaországba küldötte, ki visszatéréséig Nadalt nevezte helyettesévé.

POLANCO JÁNOS. 1572 okt. 1-től 1573 ápr.

23-ig. Borja nem nevezett meg halála esetére helyettes rendfőnököt. A római rendtagok Polancót választották meg.

MANARE OLIVÉR. 1580 aug. 5-től 1581 febr. 19-ig. Mercurien rendfőnök sem nevezett meg helyettest, a római rendtagok Manare kezébe tették a rendkormányt.

ALBER NÁNDOR. 1615 jan. 31-től nov. 15-ig. Acquaviva halála esetére őt jelölte ki rendfőnök-helyettségé.

SANGRIUS KÁROLY. 1645 febr. 9-től 1646 jan. 7-ig. Vitelleschi Sangriust jelölte helyettségé.

MONTMORENCY FLORENTIUS. 1649 jún. 8-tól dec. 13-ig. Carafa jelölte.

NICKEL GOSWIN. 1651 jún. 17-től 1652 jan. 21-ig. A súlyosan beteg és még aznap elhunyt Piccolomini élőszóval jelölte ki.

SCHORRER KRISTÓF. 1660 dec. 13-től 1661 márc. 31-ig. Az elaggott és betegeskedő Nickel bízta meg a rend ügyeinek vezetésével.

OLIVA JÁNOS PÁL. 1661 jún. 7-től 1664 júl. 31-ig. A tizenegyedik egyetemes rendgyűlés adta a nagybeteg Nickel mellé utódlási joggal.

NOYELLE KÁROLY. 1681 nov. 26-től 1682 júl. 5-ig. Oliva rendfőnök jelölte.

MARTINI DOMONKOS MÁRIA. 1686 dec.-től 1687 júl. 6-ig. Noyelle jelölte.

TAMBURINI MICHELANGELO. 1703 elejétől 1706 jan. 31-ig. A betegeskedő González bízta rá a Társaság kormányzását.

RETZ FERENC. 1730 márc. 7-től nov. 30-ig. Tamburini nem jelölt ki senkit sem helyettes rendfőnökké. Halála után a római rendtagok Retzet választották meg.

VISCONTI IGNÁC. 1750 nov. 19-től 1751 júl. 4-ig. Retz jelölte.

CENTURIONE ALAJOS. 1755 május 4-től nov. 30-ig. Visconti jelölte.

TÍMONI JÁNOS ANTAL. 1757 okt. 2-től 1758 máj. 21-ig. Centurione jelölte.

Oroszországban a következők voltak helyettesek, ill. az első három ilyen névvel kormányozta a Társaság fennmaradt részét:

Czerniewicz Szaniszló 1782 okt. 10-től 1785 júl. 18-ig.

Lienkiewicz Gábor 1785 júl. 18-tól 1798 nov. 10-ig.

Káreu X. Ferenc 1798 nov. 10-től 1801 márc. 7-ig. VII. Pius rendfőnökké nevezte ki. Haláláig ilyen címen kormányzott.

Wichert Jeromos 1802 júl. 30-tól okt. 10-ig.

Lustyg Antal 1805 márc. 26-tól szept. 2-ig.

Visszaállítás után:

PETRUCCI M. ALAJOS. 1820 febr. 5-től okt. 18-ig.

PÁVANI VINCE. 1829 jan. 27-től júl. 9-ig.

CAMBI PASZKÁL. 1848 márc. 29-től 1850 ápr. 27-ig. A külföldre távozó P. Roothaan nevezte ki Itáliára nézve.

PIERLING JAKAB. 1853 máj. 8-tól júl. 2-ig.

ANDERLEDY ANTAL 1883 szept. 24-től 1887 márc 4-ig. Az egyetemes rendgyűlés választotta meg P. Beckx mellé utódlási joggal.

MARTIN LAJOS. 1892 jan. 18-tól okt. 2-ig.

FREDDI ROGER 1906 ápr. 18-tól szept. 8-ig.

FINE EDE. 1914 aug. 20-tól 1915 febr. 11-ig.

SCHURMANS MÓRIC. 1938 ápr. 11-től. P Ledóchowski választotta maga mellé az egyetemes rendgyűlés helyeslésével, mint Vicarius Perpetuust, kinek megbízatása a megbízó halálával megszűnik.

5. A rendkormányzat tanácsosa.

(Assistens Germaniae.)

Nadal Jeromos	1558
Mercurien Eberhard	1565
Manare Olivér	1573
Hoffaeus Pál	1581
Hayus Ödön	1591
Campano János Pál	1591
Tyrius Jakab	1593
Duras György	1595
Alber Nándor	1608
Buys Tivadar	1615
Mundbrodt Walter	1636
Montmorency Florentius	1646
Nickel Goswin	1649
Schorrer Kristóf	1652
Noyelle Károly	1661
Avancini Miklós	1682
Truchsess Özséb	1687
Diertins Ignác	1696
Querch Bálint	1702
Waibl András	1706
Querch Bálint	1716
Retz Ferenc	1725
Hallaver X. Ferenc	1730
Mayr József	1737
Tschiderer Lénárt	1743
Vánossi Antal	1752
Lindner Boldizsár	1758
Rhomberg Ferenc	1768

Oroszországban, a polocki rendgyűléseken megválasztották a következőket egyszer vagy többször egymás után:

Kareu Ferenc	
Wichert Jeromos	
Lubovicki Ferenc	
Rakiety Mátyás	
Gruber Gábor	
Lustyg Antal	
Brzozowski Tádé	
Angiolini Kajetán	
Desperamus Ede	
Hochbichler János	
Pietroboni Péter	
Billy János	
Brozowski Rajmund	
Landes Alajos	1829
Janssen János	1844
Simmen József	1848
Pierling Jakab	1850
Anderledy Antal	1870
Hoewel Gáspár	1883
Meschler Móric	1892
Ledóchowski Ladomér	1906
Oppenraaij Rudolf	1915
Brust Károly	1934

6. Általános ügyvivő.

(Procurator Generalis)

Polanco János	1547—67
Ribera János kiségitő	1557
Vitoria János	1567
Solier Nándor	1570
León Ferenc	1570
Ximenes Didák	1576

Costa Jeromós	1581
Ribera János	1582
Fuccioli Marius	1585
Paoli Lőrinc	1592
Costanzo Ottonius	1639
Ferrari Ráfael	1640
Gherardi Péter	1642
Ottolini Pál	1681
Serra János András	1682
Tolomei Ker. János	1688
Orta Péter Ferenc	1692
Casati Antal	1718
Silotti Tamás	1724
Augusti József	1732
Timoni János Antal	1756
Franchini Domonkos	1758—73
Angiolini Kajetán	1803—04
	1805—10
	1817—20
Avezani Bertalan	1820—27
Vespre Ferenc	1829
Manucci Seraphinus	1830
Chiereghini J. Alajos	1834
Betti József	1854
Vioni Joakim	1886
Ploegman X. Ferenc	1887
Maertens Alfréd	1898
Boetto Péter	1921
Tesio Ágoston	1930

1921 óta ketté választották ezt az ügykört. Az anyagi vonatkozású ügyeket az Oeconomus Generalis intézi, mégpedig:

Maertens Alfréd	1921
Stravino Antal	1926

7. Az általános rendfőnökök titkárai.

(Secretarius Societatis Jesu.)

Xavier Szent Ferenc	1539—40
Ribadeneira Péter	1541
Doménech Jeromos	?
Freux András	?
Ferrone Bertalan	1548
Polanco János	1546—73
Vasquez Dénes	1566—68
Possevino Antal	1573
Fazio Gyula	1578
Ximenes Didák	1583
Fabii Fabius	1594
Dominici Jakab	1595
Angeli Bernát	1600
Almacan Miklós	1615
Sacchini Ferenc	1619
Piccolomini Ferenc	1626
Guinigius Vince	1632
Gottifredi Sándor	1644
Bompiani Lajos	1646
Southwell Nátánél h.	1649
	1650
Cattaneo Jeromos	1667
Marini Domonkos Mária	1677
Massius Jakab	1682
Estrix Egyed	1687
Guarini Ferenc	1694
Willi Jakab	1697
Tamburini Michelangelo	1699
Carsughi Rajnér	1703
Oliverius Horatius	1706
Millesio Antal	1716
Tschiderer Lénárt	1731

Scotti János	1743
Ricci Lőrinc	1755
Timoni János Antal	1758
Comoli Gábor	1761—73
Rakiety Mátyás	1782
Brzozowski Tádé	1797
Korycki József	1805—1827
Janssen János	1829
Manfredini József	1844
Benetti Bonaventura	1853
Kleutgen József	1857
Armellini Torquatus	1864
Rota Antal	1884
Tacchi Venturi Péter	1914
Carvajal Henrik	1922
Demaux-Lagrange József	1926
Marti József	1933
Dumoulin Lajos	1937

8. Tartományfőnök.

(Praepositus Provincialis.)

Canisius Szent Péter 1556-tól mint a Germaniae Superioris tartományfőnöke kormányzott. Ebből 1562-ben kiválik az ausztriai provincia, melynek főnökei:

Lanoy Miklós	1562
Maggio Lőrinc	1566
Blysssem Henrik	1578
Bader György	1586
Willer Bertalan	1589
Alber Nándor 1 ^o	1595
Carrillo Alfonz	1600
Argenti János 1 ^o	1608

Buys Tivadar	1613
Alber Nándor 2 ^o	1616
Rumer György	1618
Argenti János 2 ^o	1623
Dombrói Kristóf	1625
Forró György	1629
Sumerecker Mihály	1636
Rumer János	1639
Lamormaini Vilmos	1643
Turkovich György	1645
Buccellini János	1649
Trinkell Zakariás	1651
Geyer Bernát	1653
Berthold János 1 ^o	1657
Pizzoni Ferenc	1661
Sicuten Mihály	1665
Berthold János 2 ^o	1668
von Oett Ádám 1 ^o	1671
Avancini Miklós	1675
Vid László	1680
von Oett Ádám 2 ^o	1684
Achaz Nándor	1688
Voglmeier Ferenc 1 ^o	1691
Mechtl Albert	1694
Sennyey László	1698
Voglmeier Ferenc 2 ^o	1702
Rescalli Ferenc 1 ^o	1705
Despotovich János	1708
Rescalli Ferenc 2 ^o h.	1711
Hevenessi Gábor	1712
Löwenberg Rezső	1714
Dinarich István 1 ^o	1715
Wenner Jakab	1718
Dinarich István 2 ^o	1721
Galler Miksa	1724
Thullner János	1727

Molindes Ferenc	1731
Krieger Willibald	1736
Vánossi Antal	1740
Pock Mátyás	1744
Hingerle Ágoston	1747
Thonhauser Teofil	1750
Zetlacher Pál	1754
Langetl Ignác	1757
Koller József	1761
Carl József	1764
Kössler József	1767
Muszka Miklós	1770

1773-ban megszűnik a Jézustársaság, csak Orosz- és Poroszországban marad fenn. Mikor 1820-ban elhagyják a jezsuiták Oroszországot, megalakul a

Galíciai rendtartomány

Swietochowski Szaniszló	1820
Loeffler Alajos	1828
Pierling Jakab	1831

Osztrák-galíciai rendtartomány

Markianowicz Ráfai	1838
Pierling Jakab	1843

Osztrák rendtartomány

Pierling Jakab	1846
Lange Péter 1 ^o	1850
Beckx Péter	1852
Lange Péter 2 ^o h.	1853
Bosizio Atanáz	1853
Schwitzer Antal	1856
Patiss György	1860
Stieber György	1866

Osztrák-magyar rendtartomány

Bülow Emil	1871
Mayr N. János	1877
Milz József	1882
Schwärzler X. Ferenc 1 ^o	1888
Seywald Otmár	1891
Widmann X. Ferenc	1894
Fortsner Antal	1900
Schwärzler X. Ferenc 2 ^o	1906

Magyar rendtartomány

Bús Jakab	1909
Speiser Ferenc	1912
Somogyi Jenő 1 ^o	1918
Csávossy Elemér	1924
Bíró X. Ferenc	1927
Somogyi Jenő 2 ^o	1935

Források.

1. Az évenként közrebocsátott rendi névtárak: *Catalogus personarum et officiorum* címmel. Sokáig csak kéziratban állították össze, a 18. század elejétől kezdve nyomtatásban is megjelentek.

2. *Litterae Annuae* címmel évenként készült összefoglaló jelentések a rendházak életéről, tevékenységéről és helyzetéről.

3. *Historia. Domus, Diarium*, melyeket minden házban vezettek és melyekbe beírták a napi eseményeket. Nagyon sok kortörténeti adat található bennük.

4. Az ezredévi ünnepek körül (1894-től 1897-ig) megjelent értesítőkből kisebb-nagyobb felkészültségű értekezések találhatók az egykori jezsuita gimnáziumokról.

5. Haszonnal forgathatók a következő művek is, melyek sok részletkérdést tisztáznak:

Gyenis András: A jezsuita rend generálisai. Budapest, 1935.

Hets J. Aurelián: A jezsuiták iskolái Magyarországon a 18. század közepén. Pannonhalma, 1938.

Szalay Gyula: A királyi egyetemi katolikus gimnázium története. Budapest, 1937.

Városy Gyula: A katolikus iskolaügy Magyarországon. Három kötet. Kalocsa, 1882—85. (Weiser Frigyes együttes munkájával jelent meg.)

Velics László: Vázlatok a magyar jezsuiták multjából. Három kötet. Budapest, 1912—14.

6. A magyar jezsuita rendházakra vonatkozó levéltári anyag található: Országos Levéltárban, Egyetemi Könyvtárban, Nemzeti Múzeum Széchényi Könyvtárában, Magyar Tudományos Akadémián, Pannonhalmán, püspöki, rendi és egyéb levéltárakban, a bécsi Staatsarchivban, másutt is.

TARTALOM

Előszó	— — — — —	7
Bevezetés	— — — — —	9
<i>I. Magyarországi jezsuita rendházak</i>		
1. Házak és telepek régen	— — — —	19
2. Mai magyar rendházak	— — — —	57
<i>II. Központi rendi kormányzat</i>		
1. Egyetemes rendgyűlés	— — — —	65
2. Tartományi ügyvivők gyűlése	— — — —	68
3. Általános rendfőnök	— — — —	70
4. Helyettes rendfőnök	— — — —	78
5. A rendkormányzat tanácsosa	— — — —	81
6. Általános ügyvivő	— — — —	82
7. Rendfőnöki titkár	— — — —	84
8. Tartományfőnök	— — — —	85
Források	— — — — —	89

